ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОБОРНИК ПРАВДИ І СВОБОДИ

(до 80-річчя від дня народження В. Симоненка)

Частина І

Черкаси
2015

ББК 74.268.0
П 41

Рекомендовано до друку вченою радою ЧОІПОПП
Протокол № 1 від 27.01.2015 року

УКЛАДАЧІ:

Месевря О.І., завідувач лабораторії гуманітарних дисциплін Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників;

Січкар С.І., методист української мови і літератури Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Коновальчук В.І., завідувач кафедри психології Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників;

Скринник О.М., учитель української мови і літератури, учитель-методист Черкаської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів № 19 Черкаської міської ради.

А «витязь молодої української нації», «лицар на білому коні», великий українець» міг би ще топтати ряст на щиро, по-синівськи, любленій і оспіваній ним українській землі, адже Василю Симоненку виповнюється лише 80.

Поета більшої громадянської мужності, рішучості, безкомпромісності годі було знайти в ангажованій літературі УРСР.

Художня палітра його багатюща. Він сміливо випробовував себе у різних жанрах. Літературознавці відзначають разючу схожість поета Симоненка із поетом Шевченком. Б. Олійник написав: «Найголовніше відкриття Симоненка – таке ж просте, а зважаючи на його час, – і неймовірно трудне до ризику, і мужнє; говорити, як воно є, а не як це комусь хочеться чи вигідно».

Про актуальність Симоненкової творчості влучно висловився Є. Сверстюк: «Уроки Симоненка – нагадування людям, що приходять в українську літературу, щоб підняти її до гідності Шевченкової традиції. Ці уроки нам треба вивчати й сьогодні».

Учителі-словесники Черкащини щиро прагнуть донести «уроки» В. Симоненка до душ і сердець молодого покоління майбутнього України.

Посібник складається із трьох частин. У першій частині розміщені уроки та матеріали до уроків за творчістю В.А. Симоненка, у другій – тексти для контрольних робіт, у третій – виховні заходи. Він стане у пригоді учителям та студентам-філологам.

©ЧОІПОПП, 2015.

З М І С Т

1.	Н.М. Хмара	Світ дитинства в творчості Василя Симоненка	4
2.	В.О. Казарєзова	В. Симоненко. «Ти знаєш, що ти – людина?» Громадянський мотив у поезії	11
3.	І.В. Дрозденко	Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. «Лебеді материнства»	15
4.	І.А. Саєнко	Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон»	19
5.	Л.А. Кузьменко	Життя і творчість великого поета України поборника правди і краси В. Симоненка	25
6.	І.М. Горьова	Образ матері у творчості Василя Симоненка. Вірш «Матері»	29
7.	О.М. Скринник	Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі.	36
8.	Н.Б. Труш	«Шістдесятництво»і «Шістдесятники» як вище культурологічне та соціальне	42
9.	О.І. Бердник	В. Симоненко «Цар Плаксій та Лоскотон»	57
10.	В.М. Лук'яненко	«Витязь молодої української поезії» (В. Симоненко. Огляд життя і творчості)	59
11.	Н. М. Чугай	Василь Симоненко. Життєвий і творчий шлях	68

Н.М. Хмара,
учитель української мови та літератури
Шевченківської загальноосвітньої спеціалізованої
школи-інтернату з поглибленим вивченням
предметів гуманітарно-естетичного
профілю Черкаської обласної ради

СВІТ ДИТИНСТВА В ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

8 клас

Мета уроку:

– поглибити знання восьмикласників про життєвий і творчий шлях В. Симоненка;

– проаналізувати його поетичні твори, звертаючи увагу на його ідейно-художній зміст, образи; повторити поняття «ліричний герой»;

– допомогти осмислити й чуттєво осягнути такі поняття: любов до рідного краю, вміння бачити прекрасне, щирість почуттів, здатність мріяти;

– прищепити любов і повагу до літературних надбань Черкащини;

– показати важливість періоду дитинства у формуванні особистості.

Обладнання: портрет В.Симоненка, збірка поезій автора, запис пісні «Синові» (слова В. Симоненка, музика А. Пашкевича), роздруковані для кожного учня тексти поезій

Епіграф уроку

Великі дороги в світ широкий завжди
починаються від материнської пісні,
співаної над колискою.

В. Симоненко

ХІД УРОКУ

І. Організаційний момент

Учитель. Усім доброго дня! На уроках літератури рідного краю ви знайомилися з творчістю та біографіями і осяяних славою, і маловідомих земляків. Ми говорили з вами про Івана Нечуя-Левицького і Тараса Шевченка, Миколу Луківа і Сергія Носаня та багатьох інших талановитих наших земляків. А сьогодні на уроці ми поговоримо про поета, твори якого народжувалися в Шевченковім краю, а сам Василь Симоненко родом з Полтавщини. Черкащина ж стала останньою пристанню в його короткому житті. Він жив і творив у самій серцевині української землі, був безмежно закоханий в цей край, любив Україну. Віддячував їй синівською відданістю, чесним горінням душі. У січні Україна відзначатиме 80-річчя з дня народження Василя Симоненка – людини, яка влучним словом зуміла донести до читача свою безмежну любов до Батьківщини, до людей.

ІІ. Оголошення теми, мети уроку

Учитель. Дорогі діти, тему нашого уроку я обрала не випадково, адже ви, восьмикласники, стоїте на порозі дорослого життя. Попереду юність, незабаром і ваше дитинство стане лише теплим спогадом.

Дитинство. Джерело духовних скарбів людини. Для нас – це чарівна пора, оповита запашними ранками, неповторним смаком маминих сніданків, веселковими босоногими дощами, мелодійними колисковими та морозними колядками. Та дитинство буває різним… Воно накладає свій відбиток на все життя людини. І часто так буває, що життєва дорога юнака чи дівчини стелиться далеко від батьківського дому, але серцем і думками ми завжди повертаємось туди, де народились, де пройшли перші роки життя. Саме в дитинстві ми формуємось як особистості, вчимося розуміти поняття добра і зла, справедливості і співчуття. І від того, що візьмемо з собою з країни дитинства в доросле життя залежить і подальша доля, і професійні якості кожного. Саме тому тему дитинства (яким би воно не було) не обходив жоден письменник, жоден митець.

Тема дитинства присутня в багатьох творах Василя Симоненка. Він писав про своє дитинство, писав для маленького сина, писав для дітей. Багато болю і мудрості в тих творіннях. Можливо, це тому, що дитинство В.Симоненка чуло ридання матерів, що безуміли від горя над фронтовими похоронками. Воно було скупе на ласку, воно бавилось мінами та снарядами.

ІІІ. Сприйняття навчального матеріалу

Учитель. Зазирнемо у дитинство маленького Василька. А допоможуть нам у цьому учні, які отримали завдання підготувати розповідь про дитячі роки поета.

Учень 1. Народився Василь Андрійович Симоненко в перший день після Різдва 8 січня 1935 року в селі Біївці Лубенського району на Полтавщині. Зростав хлопчик без батька, від якого успадкував лише прізвище, бо вродливий військовий, звівши з розуму сільську красуню Ганну Щербань, так і не оформив з нею шлюбу. Існує легенда, що двоє довірливих сільських дівчат в один день народили синів від офіцера-спокусника, який не одружився ні з однією, ні з другою. На все життя у Василя залишилося мрія мати батька, хорошого чи поганого – то вже не мало значення:

(читає уривок з новели «Кривда»)

У Івася немає тата.
Не питайте тільки чому.
Лиш від матері ласку знати
Довелося хлопчині цьому.

Він росте, як і інші діти,
І вистрибує, як усі.
Любить босим прогоготіти
По ранковій колючій росі.

Любить квіти на луках рвати,
Майструвати лука в лозі,
По городу галопом промчати
На обуреній, гнівній козі.
Але в грудях жаринка стука,
Є завітне в Івася одно —
Хоче він, щоб узяв за руку
І повів його тато в кіно.

Ну, нехай би смикнув за вухо,
Хай нагримав би раз чи два,—
Все одно він би тата слухав
І ловив би його слова...

Учень 2. Мати тяжко працювала, заробляючи на шматок хліба. Їм допомагали дід та баба, які дуже любили свого кмітливого внучка. Їхню любов і турботу пам'ятав Василь до останніх днів свого короткого життя. Дідусеві присвятив вірша «Дід умер» та новелу «Дума про діда». Добрий і розумний дідусь Федір Трохимович старався заміняти кмітливому внучкові батька. Цей старенький самоук ніколи не ходив до школи, але навчився читати й писати, спостерігаючи за грамотними своїми ровесниками в дитинстві, любив книжки, знав історію рідного краю, переказував малому легенди, співав пісні. «Василько пішов у діда, – підкреслювала ненька. – Федір Трохимович був першим Василевим другом і наставником». Мати надзвичайно любила свою єдину дитину, хоча за каторжною працею в колгоспі й не бачила світу. Доводилося тяжко працювати і малому Василькові.

Учитель. Усі дитячі переживання і втіхи Симоненко-письменник передавав читачам через своїх літературних героїв.

ПРИГАДАЙМО! **Ліричний герой** — умовна дійова особа, внутрішній світ якої (думки, почуття, переживання) відображуються у ліриці. У переважній більшості ліричні вірші від першої особи, а тому часто ототожнюють автора і ліричного героя (ліричне «я»). Проте ці поняття не тотожні, бо, розповідаючи про себе, автор водночас розповідає про свій час, настрої і переживання свого покоління, тобто додає вимисел, найтиповіше, найістотніше з навколишнього середовища.

Прочитайте уривок з новели «Дума по діда» та дайте характеристику ліричному герою, спираючись на цитату: *«Я нікого так не люблю, як дідів. Це жива мудрість, неписана історія нашого народу. На своїх зігнутих плечах несуть вони стільки краси і ніжності, що може позаздрити їм будь-хто.»* (Поважає старших, цінує мудрість поколінь, є спостережливим – це ті людські якості, що формуються саме в дитинстві).

Учитель. Образ діда зустрічаємо і в поетичному творі «З дитинства». Прослухайте поезію і скажіть: яке вміння ліричного героя можна відзначити?

(Вміння бути щасливим, вдячним, вміння фантазувати та уявляти)

Учень (виразно читає)

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід,—
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.

Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав на вишні,
На мене кричав, аж блід.

Та боляче б'ється, думав,
Не пустить гулять на став,
І тому не знав я суму,
Щасливим собі зростав…

… Я вірив, що краще всього
Пісні, які знав дідусь.
Вмощусь на коліна до нього
І в очі йому дивлюсь.

А він вимовляє, виспівує
Гарячі прості слова —
І все давниною сивою
В очах моїх ожива.

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро,
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

І грізні полки Богдана
Шляхетську орду женуть,
А з півночі десь за бураном
На поміч стрільці ідуть.

Несуться зі свистом-гуком
Богунці у всі кінці...
І я затискую руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...

Учень 3. Майбутній поет навчався в школі спочатку в Біївцях, потім у сусідніх селах Єрківцях і Тарандинцях. Дорога до школи була для нього мукою. Через багато років у новелі «Дума про діда» Симоненко не забуде згадати свою першу дорогу: *«...я ходив тоді в восьмий клас. Дев'ять кілометрів було до школи. Як на мої чотирнадцять років, то це не так вже й мало. Та це ж тільки в один кінець дороги!..».* Весною чи восени – то ще нічого, а взимку – то біда. Повоєнні ж зими були люті. Неподалік від рідного Василевого села було знамените джерело, яке у 1908 році відвідав М. Коцюбинський і описав цю подорож у новелі «Як ми їздили до криниці». Підлітком Симоненко часто навідувався на руїни маленького храму й пив воду з кринички, а у 1962 році тут уперше прочитав присутнім свого вірша «Лебеді материнства».

Учень (читає уривок поезії напам'ять)

Лебеді материнства

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.
Заглядає в шибку казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.
Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пущу тебе колиску синову гойдати.
Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії .
Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні,
Лопотіли крилами і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Учитель. Мати — найдорожча у світі людина. Мама і дитинство – нероздільні поняття в дитячій душі. Ганна Федорівна Симоненко-Щербань, людина з щирою поетичною душею, закохана у народну пісню, передала все це синові, виховувала його за мудрими заповідями народної педагогіки. Природа наділила літературними здібностями і саму Ганну Федорівну. Був у неї зошит «Перлини поміж людей», куди збирала вона прислів'я, приказки. Саме образ мами є основним у творі. Це колискова, в якій висловлюється тривога жінки за долю сина, чистоту його душі. Мама бажає синові вирости справжньою людиною, вірним сином України.

Поезія ввійшла в збірку «Лебеді материнства», за яку В. Симоненку присуджено Державну премію України ім. Т.Г. Шевченка. Мелодійна основа вірша та мотив материнської любові настільки полонили композитора Андрія Пашкевича, що він поклав цей твір на музику.

Учитель. Завдання: визначте та запишіть у зошити художні особливості вірша «Лебеді материнства». (Метафори, епітети, порівняння)

(звучить пісня «Синові»)

Метафори: «*мріють криками… лебеді», «темряву тривожили… півні», «танцювали лебеді», «заглядає в шибку казка», «лебеді… лоскотали марево», «…будуть мандрувати очі материнська і білява хата», «прийдуть верби і тополі», «стануть… листям затріпочуть… душу залоскочуть»*.

Епітети: «*білява хата», «лебеді рожеві», «тихі зорі», «золоте сузір'я», «хмільні смеркання», «сиві очі»*.

Учень 4. Звернемось до спогадів учителів Василя Симоненка. Сумлінність і відповідальність як основні риси характеру підкреслювала учителька математики: *«... Якось зарядила хуртовина. В той день наша школа затихла, бо підвозу тоді не було. І раптом на шкільному порозі з'явилася снігова баба. Це з усіх чужосельців прийшов лише Василько. На уроках був серйозний - аж занадто. У класі виділявся, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге, розумом. Навіть учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень»*. Директор школи теж не міг не помітити новачка: *«...Я пригадую 1949 рік, коли Василь вступив у 8 клас нашої школи. Скоро він стає членом клубу двох гуртків - літературного і фізичного. Любив математику. Якось був вечір зустрічі з нашими випускниками. Василь прочитав там власний вірш, у якому було привітання гостям і подяка вчителям»*. Коли Василя запитували, чи не краще йому покинути навчання, чи не важко щодня туди й назад долати довгу дорогу, він заперечував перше питання, а на друге відповідав: *«Та чому там важко? Доки дійду до школи, то всі уроки повторю, а як назад вертаюся, то всі пісні переспіваю»*. У 1952 році В.Симоненко закінчив із золотою медаллю середню школу в Тарандинцях та вступив на факультет журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. А далі була юність, наповнена романтизмом та літературною діяльністю.

IV. Підсумок уроку

Бесіда

1. У якій родині виховувався поет? Назвіть позитивні та негативні сторони цієї ситуації.
2. Хто і як впливав на формування особистості майбутнього поета?
3. Яким постає світ дитинства у творах Василя Симоненка?
4. Що, на вашу думку,спонукає людей до творчості?

Учитель. Дякую вам за роботу. Час нашого уроку невпинно спливає. Наостанок мені б хотілося побажати: творіть! Поринайте у творчість і не забувайте про поріг рідного дому, рідної школи! Бо школа – це невід'ємна складова дитинства, це одночасно і поріг вашої юності, і квиток у доросле життя. І коли ми кудись вирушаємо, то беремо з собою валізу, де є все необхідне для нашої подорожі.

Підсумок нашого уроку буде незвичний – ми всі разом складемо символічну валізу дитинства, яку візьмемо з собою в доросле життя. Аналізуючи прочитані твори В. Симоненка, прослухавши всі розповіді,

подумайте і скажіть, що потрібно покласти у валізу, щоб у дорослому житті стати успішною, творчою, відданою Батьківщині, порядною людиною?

Учні записують та кладуть до валізи листівки, зачитуючи при цьому, наприклад:

- любов до рідного краю
- повагу до старших
- повагу і розуміння народних традицій
- вміння бачити прекрасне
- любов і повагу до батьків
- вміння бути вдячними
- щирість почуттів
- бажання мати повноцінну сім'ю
- здатність мріяти
- бажання творити
- вміння пізнавати нове
- жагу до знань і т.д.

Учитель Наша валіза наповнена, і ви можете сміливо вирушати в юність. Та не розгубіть скарбів, не піддайтесь спокусі, будьте гідними нащадками великих українців!

Домашнє завдання: напишіть невеликий твір-роздум на тему *«У чому полягає чарівність мого дитинства?»*

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О. Витязь молодої української поезії \\ Симоненко В. Поезії. – К., 1984.

2. Нетрадиційні уроки з української літератури. 5 – 11 класи \\ Укладачі С.С. Скляр, Л.І. Нечволод. – Х., Торгсін. 2004.

3. Павличко Д. Василь Симоненко \\ Павличко Д. Над глибинами: Літ.-критич. статті і виступи. – К., 1983.

4. Ткаченко А.О. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1990.

5. Сом М.Д. З матір'ю на самоті. – К., Молодь, 1990

В.О. Казарєзова,
учитель української мови і літератури
Москаленківського навчально-виховного комплексу
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів»
Чорнобаївської районної ради

В. СИМОНЕНКО. «ТИ ЗНАЄШ, ЩО ТИ - ЛЮДИНА?» ГРОМАДЯНСЬКИЙ МОТИВ У ПОЕЗІЇ

7 клас

Мета: продовжувати опрацьовувати поетичну спадщину В. Симоненка, зокрема розкрити ідейну спрямованість поезії, визначити її громадянський мотив; розвивати пам'ять, увагу, логічне мислення, вміння висловлювати власні думки про сенс людського буття, почуття власної гідності, патріотизм; виховувати любов до рідної землі, навчати цінувати чесність, гідність, порядність, людяність.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: портрет В. Симоненка, виставка його творів, аудіозапис поезії, дидактичний матеріал.

Епіграф до уроку:

Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
– Їх на землі не було.

В. Симоненко

ХІД УРОКУ

І. Організаційний момент.

ІІ. Перевірка домашнього завдання.

Міні-конкурс на кращого виконавця напам'ять поезії «Лебеді материнства» В. Симоненка.

Літературний диктант «Життя і творчість В.Симоненка».

— Де народився поет?

— Хто назвав В. Симоненка «витязем молодої української поезії»?

(О. Гончар)

— Назва і рік видання першої збірки поезії. *(«Тиша і грім», 1962 р.)*

— Жанр поезії «Лебеді материнства»*.(Колискова)*

— Із чим порівнюються лебеді? *(З мріями)*

— Назвіть символічні образи вірша «Лебеді материнства». *(Лебеді, тополі, верба).*

— Визначте художній засіб у рядку «заглядає в шибку казка». *(Метафора)*

— Кого мати не пускала в хату гойдати колиску? *(Досаду)*

— Кого, на думку В. Симоненка, в житті кожна людина не може вибирати? *(Матір)*

— З чим асоціюється образ лебедів у творі? *(З вірністю)*

— Композитор, який поклав на музику «Лебеді материнства». *(А. Пашкевич)*

— Скільки років прожив поет? *(28 років)*

III. Вивчення нового матеріалу.

Слово вчителя.

Людина… Хто ж така людина? Чи замислювалися ви над цим ? Людина – найяскравіше створіння на планеті. Вона – розумна, може думати, творити, відчувати, любити, ненавидіти. Це і робить людину унікальною.

У недалекому минулому, коли наше суспільство керувалося абстрактними потребами загального характеру, а проста людина була таким собі «гвинтиком» величезного маховика, В. Симоненко однозначно заявив:

На світі безліч таких, як я,
Та я, їй-богу, один.

Лад, у якому не цінують людину як неповторну особистість, твердить поет, не можна назвати справедливим. Він неминуче зазнає краху. Поет завжди виступав проти тих, для яких народ – сіра маса, натовп. Саме їм він від свого імені і чесних людей радить затямити:

І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони Я.

Ця думка утверджується кожним рядком прекрасного високогуманного вірша «Ти знаєш, що ти – людина?».

2. Виразне читання поезії «Ти знаєш, що ти – людина?». (Аудіозапис вірша).

3. Ідейно – художній аналіз поезії.

- Яка тема твору? (Роздуми про швидкоплинність життя; кожен повинен встигнути залишити гарний слід на землі, зробити добрі справи).

- Яка ідея вірша? (Поет закликає не марнувати час, а поспішати жити).

- З'ясуйте побудову твору. (Вірш складається із 4 строф, у кожній із яких по 5 рядків).

- У чому особливості побудови твору? (На початку вірша риторичні запитання, а потім поет розкриває смисл і призначення людини на землі та наголошує про швидкоплинність часу, щоб кожен встиг зробити добрі справи на землі.

- До якого виду лірики належить вірш? (Філософська поезія).

- До кого і з якою метою звертається поет?

- Чим стурбований В. Симоненко?

- Оцініть значення рефрену в поезії.

- Назвіть художні особливості поезії. (Повтори, риторичні запитання, риторичний оклик, епітети).

- Які проблеми вирішує автор у творі? (Людина і суспільство, швидкоплинність часу і життя, неповторність кожної людини).

Метод «Мікрофон».

- На які роздуми наводить вас цей вірш?
- За що поважають людину в суспільстві?
- Які винагороди має людина в суспільстві?
- Над чим змушує замислитись кожного із вас вірш В. Симоненка?

IV. Проблемне завдання. Чи стосується зміст поезії її автора?

V. Слово вчителя.

Певно, кожному з нас, бодай раз доводилося бачити, як падає зірка. Гайне навскіс небом і згасне, не долетівши до землі. То – метеор, посланець космосу, що дощенту згорає в повітрі, котрим дихаємо, аби на мить нам стало так невимовно гарно і трішечки сумно.

Ось таким метеором промайнув рідним небосхилом В. Симоненко. Може, він теж був посланцем із космосу, з його таємничих творчих глибин на нашу стражденну і грішну планету – і, мов маленький принц Екзюпері, просто повернувся на свою далеку Батьківщину? Втім, його Батьківщина – тут. Він виріс на цій землі – і в нестримному прагненні до високого неба духу згорів у земній атмосфері. Це був політ Ікара, такий короткий і осяйний, мов спалах блискавки, такий несподівано – тривожний, мов грім із ясного неба.

Двадцять вісім земних його літ – вибух творчого неспокою – вмістили так багато доброго й злого.

Він прийшов по Різдву, щоб стати криком ХХвіку й звістити людям правду, пробудивши їх зі сну сліпучим світлом свого горіння. Так, він прагнув «не тліти, а завжди горіть»:

Я хочу буть несамовитим,
Я хочу в полум'ї згоріть,
Щоб не жаліти за прожитим,
Димком на світі не чадіть.
«Я хочу буть несамовитим…»

Він прагнув зігріти людські душі. Тому й згорів, мов метеор. Симоненкове серце – грудочка землі української. Він почував себе сином матері –Вітчизни. Був гострий і лагідний, добрий і гнівний, веселий і сумний, юний і мудрий. Умів ловити сіттю слова людські душі. Він любив життя, поспішав жити й любити.

У листі до свого двоюрідного брата Олексія Щербаня 22 листопада 1963 року він писав: *«Ще так мало прожито і так мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне і добре, хочеться писати такі вірші, які б мали право називатись поезією. І якщо мені це вдається рідко, то це не тому, що я не хочу, а тому, що мало вмію і мало знаю.*

Найбільше люблю землю, людей, поезію і …село Біївці на Полтавщині, де мама подарувала мені життя.

Ненавиджу смерть.

Найдужче боюся нещирих друзів.»

13 грудня його не стало. Метеор щирості сліпучо зблиснув – і згаснув за обрієм. Тільки залишив по собі слід – нетлінну жменьку до болю щирих слів:

Люди прекрасні.
Земля – мов казка.
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться
Бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити і жить!

Поясніть епіграф до уроку.

Робота з картками.

Картка №1.

Доведіть, що кожна людина неповторна, індивідуальна. Відповідаючи, посилайтесь на власний життєвий досвід і зміст твору.

Картка №2.

Вмотивуйте, чому В.Симоненко наполягає на тому, щоб кожна людина поспішала жити?Чи маєте ви досягнення, будь-які позитивні результати за прожитий час? Назвіть деякі.

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

Як ви гадаєте, чому вірш «Ти знаєш, що ти – людина?» написаний у формі звертання автора до кожного з нас?

Який зміст вкладає поет у слова «*жити спішити треба*»?

VII. Домашнє завдання.

Вивчити поезію напам'ять.

Усний твір-роздум «Якою б я хотів бути людиною?»

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Капелюх Г. «Я хочу правді бути вічним другом…»// Дивослово. – 2005. – №6.

2. Симоненко В. Поезії. – К.: Рад. письменник, 1984.

3. Симоненко В. У твоєму імені живу: Поезії, оповідання, щоденник, записки, листи. – К.: Веселка, 2003.

4. Тихолоз Б. Метеор щирості // Дивослово. – 2005. – №1.

5. Чупринін О. Усі уроки української літератури у 7 класі. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.

І.В. Дрозденко,
учитель української мови і літератури
Сичівського навчально-виховного комплексу
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІ ступенів»
Христинівської районної ради

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО – «ЛИЦАР НА БІЛОМУ КОНІ» В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ. «ЛЕБЕДІ МАТЕРИНСТВА»

Мета: поглибити знання школярів про життєвий і творчий шлях В. Симоненка; проаналізувати його поетичний твір «Лебеді материнства»; розвивати вміння учнів зв'язано й грамотно викладати свої думки, почуття, спостереження; збагачувати словник школярів; формувати кругозір, світогляд; виховувати почуття поваги до творчості В. Симоненка, любові до батьківщини, повагу й синівську вдячність матері.

Тип уроку: засвоєння знань і формування вмінь.

Обладнання: портрет В. Симоненка, його твори, тестові завдання

ПЕРЕБІГ УРОКУ

І. Організаційний момент

ІІ. Актуалізація опорних знань школярів

Бесіда за питаннями:

- ✓ Чому мати є оберегом кожної людини?
- ✓ З якими творами В. Симоненка ви ознайомлювалися в попередніх класах?
- ✓ Чому на вашу думку В. Симоненко поєднав образ матері і України?
- ✓ Чому тема патріотизму завжди актуальна?

«МІКРОФОН»

Чому для кожної людини мати є найріднішою і найближчою людиною?

ІІІ. Оголошення теми, мети уроку. Мотивація навчальної діяльності школярів.

IV. Основний зміст роботи

1. Вступне слово вчителя

(Звучить запис пісні «Виростеш ти, сину»)

Сьогодні ім'я В. Симоненка – серед класиків української літератури ХХ століття. Доля і творчість такої людини, не могли залишити байдужим нікого з тих, хто прочитав бодай хоча б одну його поезію. Про незабутнього «лицаря» створюють вірші його друзі, шанувальники та дослідники його творчості.

Василю Симоненку

Ти прийшов, щоб із ними жити
Під шаленство весняних злив,
Щоб світанки ясні зустріти,
Що не встиг тоді, не зустрів.
Зупинись, подивись навколо,
Рідним запахом душу зігрій,
Все знайоме, все рідне до болю,
Уклонися хатині своїй.
Понад Удаєм сиві роси
І стежина – змійка в гаю,
По якій ти ходив колись босий
Зустрічати матір свою
Ти прийшов поетичним словом
Молоде покоління вчить,
Як любити свою рідну мову
І народ український любить.

В. Бут

2. Життєвий творчий шлях В. Симоненка

Василь Симоненко народився 8 січня 1935 року в селі Біївці Лубенського району на Полтавщині. Ріс хлопчик без батька. За словами матері, замінив хлопцеві батька дід Федір. Спогад про діда Федора живе й нині в новелі В. Симоненка «Дума про діда».

У матері Ганни Федорівни та діда малий Василько взяв перші уроки життя, уроки доброти, невтомну жагу знань і водночас пізнав гіркоту важких сільських буднів. Через усе життя В. Симоненко пронесе лицарську повагу до Жінки, до Матері. Материн приклад завжди надихатиме Василя.

Закінчивши сільську десятирічку, він вступає на факультет журналістики Київського університету. По закінченню навчання працює кореспондентом обласної партійної газети «Черкаська правда». У 1960-1963 роках – завідуючим відділу газети «Молодь Черкащини».

Перша книжка поезії В. Симоненка «Тиша і грім» побачила світ у 1962 році.

У 1985 році у Москві вийшла збірка «Лебеді материнства».

Олесь Гончар, який назвав В. Симоненка витязем молодої поезії, сказав про нього: «Серед літераторів трапляються й такі, без яких їхня доба могла би спокійно обійтись нічого не втративши. А є такі, хто стає виразниками свого часу, живими нервами його драм і борінь, відтворює в собі самий дух епохи… Є такі, чия творчість стає мовби часткою нашого буття. Василь Симоненко – поет такого типу. За такими читач вимірює свої емоції, свої заповітні думи.»

13 грудня 1963 року життєва свічка В. Симоненка згасла, не догорівши, коли полум'я його немеркнучого таланту «тільки почало розгорятися, обіцяючи потужний спалах, незгасиме горіння».

3. Ідейно-художній аналіз поезії В. Симоненка «Лебеді материнства»

3.1. Виразне читання поезії, прослуховування пісні

3.2. Матеріал для написання твору

Мама! Матінка! Матусенька! Кротке це слово. Які глибини скарбів містить воно у собі! Усе її життя із серця б'є великим джерелом безкорислива любов до своїх дітей.

Ганна Федорівна Симоненко-Щербань дуже любила свого Василька за мудрий погляд, допитливі очі, загадковість дитячої душі.

За збірку «Лебеді материнства» В. Симоненку присуджено Державну премію України ім. Т.Г. Шевченка.

Тема: відтворення материнського співу над колискою дитини, в якому висловлюється тривога жінки за долю сина, чистоту його душі.

Ідея: уславлення материнської любові, яка буде супроводжувати її дитину протягом життя; мати, як і Батьківщина, єдина, неповторна для кожної людини.

Основна думка: «Можна все на світі вибирати, сину, / Вибрати не можна тільки Батьківщину».

Жанр: за жанром це колискова пісня. Головне в поезії – побажання синові вирости справжньою людиною, патріотом своєї землі.

Композиція: співаючи, мати мріє про щасливу долю свого дитяти, тому твір побудований як колискова.

Сюжет: поет протягом усієї поезії веде діалог із сином, дає йому настанови на подальше життя.

3.3. Символічні образи поезії: мати і Україна – спільні поняття; лебеді – птахи вірності і щирої любові.

3.4. Художні особливості вірша

Порівняння: «лебеді, як мрії»

Епітети: «сиві очі», «тихі зорі», «білява хата»

Метафори: «танцювали лебеді», «темряву тривожили».

Повтор: «Можна все на світі вибирати, сину, / Вибрати не можна тільки Батьківщину»

3.5. Опрацювання змісту поезії за питаннями

- За що ми любимо своїх матерів?
- Чому немає нічого більшого, ніж материнська любов?
- Про що мріє мати, колихаючи свою дитину в колисці?
- Які слова підбирає мати в роздумах про майбутнє своєї дитини?

V. Закріплення вивченого матеріалу

Проведення тестового опитування.

1) Вірш «Лебеді материнства» пов'язаний:

а) з долею матері В. Симоненка;

б) із спогадами про дідуся;

в) із біографічними даними В. Симоненка;
г) із біографічними відомостями батька.

2) Хто оповідач у вірші В. Симоненка «Лебеді материнства»?

а) син;
б) мати;
в) батько;
г) дідусь.

3) Що робили «лебеді рожеві»?

а) махали;
б) літали;
в) мріяли;
г) гойдали.

4) Якими очима заглядала казка в шибку?

а) карими;
б) сивими;
в) голубими;
г) зеленими.

5) Мати не пускала до хати гойдати колиску, бо боялася впустити:

а) нещастя;
б) смуток;
в) лихо;
г) досаду.

6) Кого запрошувала мати до колиски сина?

а) лебедів;
б) журавлів:
в) ластівок;
г) горобців.

7) Лебеді танцювали в хаті на стіні:

а) під час темряви;
б) у будь-який час;
в) тільки у дощову погоду;
г) вранці – рано.

8) Як виросте син, то він:

а) одружиться;
б) вирушить у дорогу;
в) поїде до рідні;
г) збудує собі хату.

9) Хто буде чекати синової ніжності й любові?

а) мавки чорноброві;
б) сестри;
в) кохана дівчина.

10) Чого не можна вибирати в житті?

а) матір і Батьківщину;

б) будинок і садок;
в) друзів і дружину;

11) Образ лебедів у творі асоціюється з:

а) вірністю;
б) ніжністю;
в) любов'ю;
г) щирістю.

12) Які символи автор використав у своїй поезії?

а) калина, барвінок;
б) верба, тополя;
в) чорнобривці, мак;
г) соняшник, рута.

VI. Підсумок уроку

Отже, В. Симоненко є справжній патріот України. Він закликає нащадків берегти та цінувати свою землю, з любов'ю ставитись до звичаїв, традицій нашого народу.

VII. Оголошення результатів навчальної діяльності.

VIII. Домашнє завдання.

Вивчити напам'ять вірш В. Симоненка «Лебеді материнства».

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. В. Симоненко збірка поезій «Лебеді материнства»;
2. Журнал «Відкритий урок»; К:Плеяда, № 6
3. Василь Симоненко. Поезії. – К.: Рад. школа, 1984. – 243с.
4. Нові імена в програмі української літератури. – К.: Освіта, 1993. – С.249 – 276.
5. Шевченко А. Симоненко вчора й сьогодні //Дивослово. – 1999. – 12. – С.42-47.
6. Кононенко П. Василь Симоненко //Дніпрова хвиля. – К: Освіта, 1991. – С.699-703.

І.А. Саєнко,
учитель української мови і літератури
Чапаєвської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів ім. Г.П. Березі
Золотоніської районної ради

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО.
«ЦАР ПЛАКСІЙ ТА ЛОСКОТОН»

Мета: зацікавити учнів фактами із життя В.Симоненка;

пояснити відмінність прозової і віршованої мови казок;

формувати комунікативну, інформаційну, соціальну, самоосвітню компетенцію продуктивної творчої діяльності;

розвивати вміння вміти розкривати образи літературних героїв, висловлювати власне ставлення до зображуваного,

виховувати доброту, життєлюбство, волелюбність, оптимізм, почуття гумору

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: портрет В.Симоненка, підручники, ілюстрації до казки, «картка-путівник»,«Віршована мова твору», тестові завдання, презентація.

Епіграф

Казка кличе нас у мандри,
велить бути в житті сміливими
й мудрими, долати перешкоди й біди і
не забувати добра світового, бо тільки
цим вимірюється наша людська сутність.

В. Шевчук

ХІД УРОКУ

І. Організаційний момент

1. Створення емоційно-позитивного фону.

– У мене в руках розмальована торбина.

– Що б ви запропонували покласти до неї з того, що згодиться нам на уроці?

– А я вам пропоную ось що (дотепність, кмітливість, наполегливість, спостережливість, старанність, творчість, уважність, активність, оптимізм).

– Дійсно, все це потрібно на уроці.

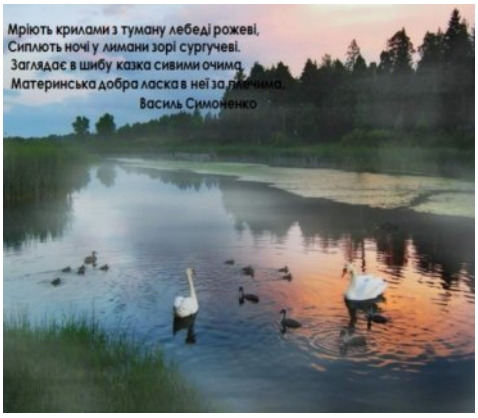

ІІ Актуалізація опорних знань

1. «Бліц – опитування»

– Як називається цікаве оповідання про незвичайні, часом фантастичні, але повчальні події?

– Які ви знаєте види казок? Наведіть приклади

– Як називаються казки, які створив народ?

– Що таке літературна казка?

– Які ви знаєте казки українських письменників?

– Як ви вважаєте, яка будова казки?

– Які сили завжди протистоять одна одній в казках та яка перемагає?

ІІІ. Мотивація навчальної діяльності учнів

Учитель

Сьогодні ми знову поринемо у світ казкових подій, який вирує, мов нестримні журавлі, що несуть любов і надію із далеких країн на рідну землю.

Таким птахом був талановитий український письменник Василь Симоненко, який залишив нам незабутній спадок

Опрацьовуючи текст літературної казки В.Симоненка, ми розкриємо для себе багатий світ уяви поета, відчуємо його життєлюбство, всеперемагаючий оптимізм, тонкий гумор,

IV. Сприймання й усвідомлення учнями навчального матеріалу

1. Цікаві сторінки з життя митця

Василь Симоненко – великий син українського народу, який прожив коротке, але яскраве життя, усього 28 років….

Народився 8 січня 1935 р. в селі Біївцях Лубенського району на Полтавщині, помер 14 грудня 1963 р. в Черкасах. А між цими двома датами — важке, напівголодне воєнне дитинство, навчання в університеті, журналістська робота.

В оточенні дідуся і матері промайнуло дитинство майбутнього генія. Любив матусю, дідуся, який замінив йому батька і став найпершим і наймудрішим порадником у житті.

Ти знаєш, що ти – людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя – єдина
Мука твоя — єдина,
Очі твої – одні

У 1957 році закінчив університет, працював журналістом в газеті «Черкаська правда».

Багато їздить по області, формує авторський актив, вишукує цікаві матеріали, пише і друкує перші власні статті, рецензії, вірші.

Невдовзі його викликали до Києва. 8 січня 1963 року у Спілці письменників України відбулося обговорення його поезії. Так в українську літературу ввійшов ще молодий, але цілком сформований, з великим художнім і моральним потенціалом, поет, який згодом став символом правди художнього слова і незрадливої всеохоплюючої любові до України.

Молодий поет загинув трагічно. 13 грудня 1963 року Василя Симоненка не стало. У спогадах Станіслава Тельнюка є слова про те, що якби не вмер Василь Симоненко, його загнали б туди, куди загнали Василя Стуса, Івана Світличного, Валерія Марченка, Євгена Сверстюка та інших — у тюрму.

Любов до України в Симоненка — це любов сина до матері:

На мою думку, однією з найвідоміших цитат Симоненка, якою будуть користуватися завжди, є:

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину.

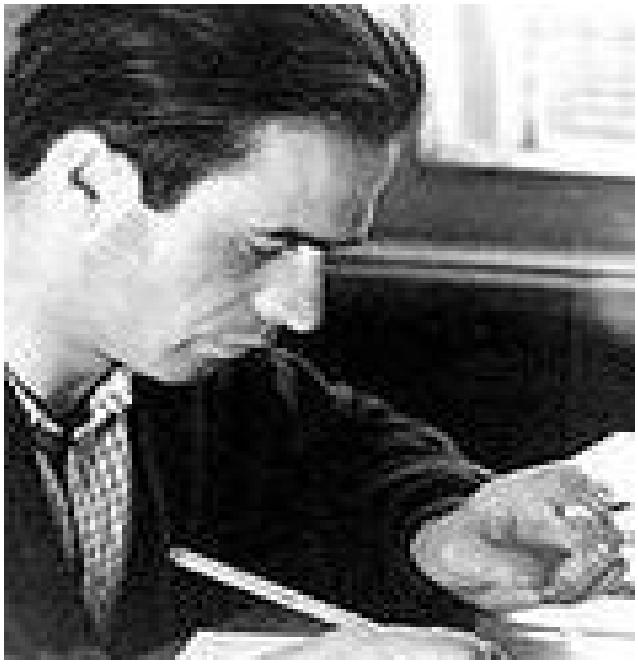

2. Робота з портретом

Уважно подивіться на портрет В. Симоненка. Що ви можете сказати про цю людину?

Завдання – розкрити внутрішній світ поета, особливості його характеру(решті учнів).

С – сміливий, сильний, свідомий, самостійний
И – ініціативний
М – мужній, молодий, мрійник
О – оптиміст
Н – новатор
Е – енергійний
Н – неординарний, незвичайний
К – казкар, кмітливий
О – освічений.

3. «Сюжетний ланцюжок» (робота з текстом)

(діти читають казку Василя Симоненка «Цар Плаксій і Лосокотон»)

4. Аналізування твору

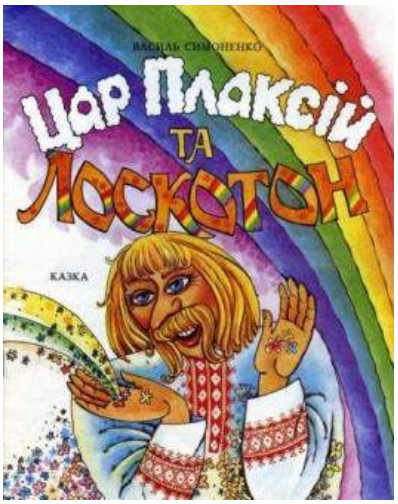

Тема: зображення казкового царства, де панує сум, сльози, жорстокість, насилля, гноблення простого люду і тієї сили (Лоскотон), яка протистоїть цьому, бореться за радість, волю, щастя і разом з народними масами перемагає сили зла, несправедливості

Ідея: засудження лицемірства, будь – якого гноблення, приниження, рабства, уславлення мужності, героїзму ватажків із народу, які можуть очолити боротьбу з жорстокістю за щастя в рідному краї

Жанр: літературна віршована казка

5. Робота в зошитах. *За допомогою вчителя діти складають схему* «***Мій вибір»***

6.Тестове опитування

1. Очі у Плаксія в казці В. Симоненка «Цар Плаксій і Лоскотон» порівнюються:

а) з кавунами;
б) з яблуками;
в) з м`ячем

2. Скільки було дітей у царя Плаксія?

а)Троє;
б) шестеро;
в) восьмеро

3. Чим щодня займалася родина Плаксія?

а) Грали у шахти;
б) відвідували театральні вистави;
в) стогнали і плакали

4. У гвардії царя Плаксія служили:

а) забіяки;
б) брехуни;
в) бешкетники

5. Через що Плаксій зневажав Лоскотона? Бо останній:

а) був бідний і постійно жебракував;
б) зневажав царські закони і сміявся;
в) не сплачував податки царю

6. Лоскотон «ходив по всій країні і носив з собою сміх»:

а) у в'язаній торбині;
б) у кишені;
в) у душі;
г) у розмальованій торбині

7. Плаксій обіцяв, що тому, хто впіймає Лоскотона і «його посадить в льох», він:

а) наділить великою площею землі;
б) дасть можливість сміятися і веселитися;
в) дозволить одружитися за бажанням на одній із царських дочок

8. Кого із казкових героїв В.Симоненко порівнює зі змією?

а) Дочку Плаксія – Висохлу Нудоту;
б) Плаксія;
в) капітана Макаку

9. Середульшу дочку царя Плаксія звали:

а) Вай – Вай;
б) Нудота;
в) Плакота

10. Незважаючи на постійний сльозовий настрій, Плаксій радів, бо:

а) отримав великий прибуток;
б) арештував Лоскотона;
в) святкував весілля старшої дочки

11. Цар Плаксій помер:

а) від невиліковної хвороби;
б) через те, що потрапив в аварію;
в)від сміху Лоскотона

12. На що перетворилися три царівни після смерті батька – царя:

а) Жаб;
б) п’явок;
в) черв’яків

6. Характеристика образів головних героїв твору (робота в групах)

Складіть цитатну характеристику царя Плаксія за планом

1) Портрет
2) Риси характеру
3) Діяльність героя

7. Хвилинка усної народної творчості

Учитель. Діти, зверніть увагу на вислови, як ви розумієте їх значення?

- Смійся-смійся, а за смішки плачем відповіси.
- Веселий сміх — здоров’я.
- Жартуй, та знай міру.
- Здоровий сміх.
- Хто сміється, тому не минеться.
- З жарту часом і біда буває.

V. Узагальнення та систематизація набутих знань

Учитель виготовив ромашку, на кожному листочку якої знаходяться запитання. Діти відривають листочки та отримують завдання, які їм потрібно виконати.

Листочок 1

Чому веселий Лоскотон «носить дітям сміх у розмальованій торбині?»

(Згадайте Діда Мороза, Святого Миколая, що теж мали такі торбини. Вони завжди дарували гостинці, доброту, радість і щастя)

Листочок 2

Як, на твою думку, сміх продовжує життя?

Листочок 3

Чи можна купити чи продати сміх? (Ні, можна подарувати радість, покращити настрій, розвеселити).

Листочок 4

Чи бувають люди щасливими, якщо їх до чогось примушують?

Листочок 5

На твою думку, чи корисна ця казка?Якщо так, то чому?

VI. Підбиття підсумків уроку

Учитель. Отже, справді, Симоненка потрібно читати серцем. Щоб відчути чистоту, щирість, благородство, нарешті, мудрість його поезії.

Радісно від думки, що Василь Симоненко йде до нас, ми відчуваємо його тверду ходу. Несе він поезію, мов щире золоте зерно, несе пісню, барвінком та рутою уквітчану, несе мову материнську, чарівну мову українську.

VI. Домашнє завдання

Зробити ілюстровані малюнки до прочитаної казки.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Нові учнівські твори. 5-11 класи. – Х.:ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006.–752 с..

2. Відлуння десятиліть. Українська література другої половини XX ст.: Навчальний посібник / Упорядник М.О. Сорока. — К.: Грамота, 2001. — 463 с

3. Капелюх І. «Я хочу правді бути вічним другом…». // Дивослово.–2005. – № 6

4. Тихолоз Б. Метеор щирості // Дивослово. – 2005. – № 1

5. Чупринін О. Всі уроки української літератури. – Х: Вид. група «Основа», 2008

Л.А. Кузьменко,
учитель української мови і літератури
Шарнопільського навчально-виховного комплексу
«Дошкільний навчальний заклад –
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів»
Монастирищенської районної ради

ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ВЕЛИКОГО ПОЕТА УКРАЇНИ ПОБОРНИКА ПРАВДИ І КРАСИ В. СИМОНЕНКА

Мета уроку:

навчальна: поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях поета, познайомитися із його віршами, учити послідовно викладати думки;

розвиваюча: розвивати навички виразного читання напам’ять поезій, образне мислення та здатність розуміти високі почуття;

виховна: виховувати любов до митців України до її народу;

Тип уроку: урок формування знань, умінь і навичок

Обладнання: портрет В. Симоненка, виставка творів, малюнки до творів поета.

Епіграф

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.
В. Симоненко

ХІД УРОКУ

І. Організаційний момент

ІІ. Повідомлення теми та мети уроку

ІІІ. План уроку:

1. Знайомство з біографією письменника.
2. Виразне читання віршів напам’ять.
3. Робота в групах.
4. Підведення підсумків уроку.

Вступне слово вчителя. Багата наша Черкащина письменницькими талантами. Романи, повісті, вірші, оповідання, нариси, гуморески, байки, письменників Черкащини читає вся Україна, та не тільки Україна. Валентина Кузьменко, Майя Фролова, Сергій Носань, Михайло Масло, Василь Симоненко написали багато творів для дорослих і таких, як ви читачів.

Сьогодні ми постараємось намалювати Симоненкову дорогу – важку, трагічну і коротку. Поет ішов по ній неповних 29 років.

Урок присвячується творчості В. Симоненка, великого сина України.

Про що писав поет, кому присвячував свої твори, ми дізнаємося сьогодні на уроці.

IV. Опрацювання навчального матеріалу

Життєвий і творчий шлях В. Симоненка.

Повідомлення учнів

Учень 1. У маленькому селі Біївці, що на Полтавщині, 8 січня 1935 року, з’явилося на світ маля – хлопчик Василько.

Життя Василя з самого малечку було нелегким. Він ріс без батька. Згодом долю безбатченків поет передає у новелі «Кривда».

(Учень читає новелу напам’ять)

Бесіда

Які почуття викликає у вас ця новела? Що вона стверджує? *(існування добра і зла).*

Учень 2. Важко було вчитись Василеві. Повоєнні зими, лютi і сніжні, а пальтечко у хлопчика було благеньке, чобітки діряві. Дорога до школи для нього була мукою: 9 кілометрів в один кінець. Холодна осіння грязюка хлюпає в дірявих чоботях, а взимку збиває з ніг немилосердна хуртовина. Але він ніколи жодного разу не спізнився на уроки. Було питає його мама: «Важко тобі, Васю?». Він весело відповідав: «Та чом там важко, мамо! Доки дійду до школи, то усі уроки повторю. А як назад вертаюсь, то всі пісні переспіваю».

«Грудочка землі»

(*учень читає напам’ять*)

Бесіда

1. Яка тема, ідея вірша *«Грудочка землі”* ?
2. Що висловлено у вірші? *(любов до рідної землі)*

Учень 3. Дід Федір Трохимович Щербань був порадником малого хлопчика і його натхненником. Йшов час, підростав Василько і все просив, щоб дідусь розказав йому казку давню-давню. Дід казав: «Еге, уже великий казками бавитись. Послухай краще моє напучення». А як він його зрозумів, то послухайте вірш.

«Ти знаєш, що ти – людина?»

(*учень читає напам'ять*)

Бесіда

1. Які напутні побажання Василькові давав дід? *(зачитайте)*
2. Що означає для вас – бути справжньою людиною?

Учень 4. В рідних Біївцях жила маленька, худенька, майже непомітна бабуся, звали її Онися. Жила вона сама-самісінька. Трьох синів, як орлів, виростила, і всі троє полягли на фронті.

В. Симоненко присвятив вірш цій жінці, який називається

«Бабі Онисі»

(учень читає напам'ять)

Бесіда

1. То у кого навчався Василь життєвої мудрості?
2. За що поет хотів воздвигнути пам'ятник бабі Онисі? *(зачитати)*

Учень 5. Поет щиро співчував жіночій долі, дуже любив свою рідну Україну. Україна і мати – найсвятіше для поета. Перлиною його творчості є вірш **«Лебеді материнства»**. Цей твір композитором А. Пашкевичом покладено на музику, він став відомою піснею.

(учень читає вірш напам'ять)

Бесіда

1. Тема та ідея вірша
2. Що особливого у назві поезії?
3. Символічні образи поезії
4. Визначити художні засоби вірша (епітети, метафори, порівняння)

Учень 6. Після закінчення факультету журналістики Київського університету (1957) працював в обласній газеті «Черкаська правда», «Молодь Черкащини», Працював кореспондентом «Робітничої газети» в Черкаській області. Перші вірші були написані в студентські роки. За його життя вийшли збірка поезій «Тиша і грім» (1962), казка «Цар Плаксій і Лоскотон» (1963).

В останні роки свого життя у Василя розкрилися його сатиричні та гумористичні здібності. Тут В. Симоненко продовжує славні традиції великого українця П. Котляревського, творчо наслідує народну сатиру Т. Шевченка. Л. Глібова, С. Руданського.

V. Закріплення знань, умінь і навичок

1. Конкурс на кращого читця гуморесок

(учні читають гуморески)

«Дари Богдана», «Вовкам на зло», «Скарга».

2. Робота у групах (міні-твір)

1 гр. Як ви ставитеся до своєї мами? Чим ви їй зобов'язані?

2 гр. «Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину»

3. Робота над епіграфом.

1. Чи допомагає епіграф розкриттю теми уроку?

VI. Підсумок уроку. «Мікрофон»

1. Де народився В. Симоненко?
2. У кого навчався Василь життєвої мудрості?
3. В яких жанрах творив митець?
4. Де і ким працював В. Симоненко після закінчення університету?

Слово вчителя. На уроці ми дізналися про життя і творчість великого поета України В. Симоненка. У його творчому доробку твори, які сьогодні справедливо можемо назвати класичними. Творчість Симоненка живе, їй відкритий шлях до наших сердець, до народу, до України, яка увінчала своєю любов'ю поета. Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо його свіжий голос, яким він і сьогодні вітає життя:

***

Здрастуй сонце, здрастуй вітер,
Здрастуй, свіжосте нив,
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив.

***

Любов до Батьківщини – наскрізна тема всієї творчості. Ця священна любов озвучена його довічним заповітом «Виростиш ти сину». *(виконують пісню учні класу)*

VII. Домашнє завдання.

Щоб я хотів запитати у В. Симоненка (усне висловлювання).

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Сом М.* З матір'ю на самоті. – К.: Смолоскип, 2005. – 134 с.

2. *Симоненко В.* Поезії. – К.: Рад. школа, 1984. – 243 с.

3. *Шевченко А.* Симоненко вчора й сьогодні // Дивослово. – 1999. – № 12. – С. 42-47.

І.М. Горьова,
учитель української мови і
літератури Золотоніської спеціальної
загальноосвітньої школи-інтернату
Золотоніської міської ради

ОБРАЗ МАТЕРІ У ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА. ВІРШ «МАТЕРІ»

Мета:ознайомити учнів із цікавими сторінками життя поета, провести текстуальне вивчення поезії «Матері», вчити дітей визначати тему і основну думку вірша, вчитись аналізувати ліричні твори, вдосконалювати навички виразного читання поезій; розвивати зв'язне мовлення, логічне мислення, пам'ять, увагу, формувати у дітей позитивне, емоційне ставлення до уроку;коригувати мовленнєві навички; виховувати інтерес до творчості поета та любов до матері, патріотичні почуття до Вітчизни.

Обладнання: твори поета, ікона Божої Матері, свічка, аудіо запис ліричної поезії «Лебеді материнства» та «Аве-Марія» Шуберта,фотознімки.

Епіграф
На світі знайдеш усе, крім рідної матері
(Народна мудрість)

Аве-Марія звучить понад світом
Допоки є мати, допоки є діти.
Допоки живуть на землі нашій люди –
Звучати молитва праматері буде.
(Н. Бонь)

ХІД УРОКУ

І. Підготовча частина.

1. Організаційний момент.

Підготовка класу до початку уроку.

– Зараз у нас урок , тож давайте привітаймося.

Доброго ранку, дівчата, хлоп'ята.
І біляві, і русяві, карооκі, й синьоокі,
І слухняні, й розумненькі.
І великі, і маленькі.
Дам я вам на зустріч руку,
Проженемо сварку – муку.
Настрій радісний веселий
Хай панує у оселі.

– Чи всі ви готові до уроку?

– Чи лежать у вас на партах необхідні речі до уроку?

2. Нервово-психологічна підготовка.

Правила уроку:

Сидимо – …(рівно)
Пишемо – …(гарно)
Слухаємо – …(уважно)
Відповідаємо – …(правильно)

II. Повторення раніше вивченого.

1. **Бесіда з учнями:**
   - Що ми вивчали на попередньому уроці?
   - Що ви знаєте про Василя Симоненка?
   - Які вірші поета ви знаєте?
   - Чим вас схвилював вірш «Дід умер»?
   - Яка основна думка твору?
2. **Читання вірша учнями**.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

- Сьогодні на уроці ми будемо продовжувати працювати над творчістю видатного українського поета Василя Симоненка. Ознайомимося з чудовою його поезією «Матері».
- Епіграфом до нашого уроку я взяла слова народної мудрості:
  «На світі знайдеш усе, крім рідної матері».
- І як відгомін через століття звучать слова сучасної поетеси Наталії Бонь:

Аве-Марія звучить понад світом
Допоки є мати, допоки є діти.
Допоки живуть на землі нашій люди –
Звучати молитва праматері буде.

V. Засвоєння нових знань.

1. **Звучить мелодія Аве-Марія.**

Запалимо свічку ясну і вогнисту,
Будем прохати Діву Пречисту.
Заступнице наша, пошли благодаті,
Щоб кожній дитині всміхалася мати,
Щоб кожна оселя світилась любов'ю,
Щоб в серце не крались страждання і болі.
Аве-Марія – святе слово «мати»
Людини дорожчої годі шукати.
Від неї життя йде до доні, до сина,
Тож роду людського вона берегиня.
Пошли, Богородице, матері кожній
Подяку і шану за ночі тривожні,

За сон неспокійний, за день турботливий.
Хай матінка кожна буде щаслива.

2. Вступне слово вчителя.

- Любов до рідного краю, тема України посідають провідне місце в українській поезії. Василь Симоненко змальовує образ України в багатьох творах. Цей образ невіддільний у нього від образу рідної матері:

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
буду, мамо, горда і вродлива,
з тебе дивуватися повік.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

- Це рядки із знаменитих «Лебедів материнства» – своєрідного заповіту поета. Рядки цього вірша покладені на музику, і тепер це відома пісня, що лунає як гімн синівської любові, людяності патріотизму. У наш час поезія дістала друге народження. Пропоную вашій увазі послухати звукозапис.

(Звучить аудіо запис ліричної поезії «Лебеді материнства»).

- У цій поезії він зумів передати й інтимність любові до рідної матері, і любов до прекрасної нашої неньки України. Кажуть, що Вітчизну і батьків, які подарували тобі життя, вибрати не можна. Василь Симоненко вважав: людина починається з колиски і мови матері, є втіленням історії, характеру і долі народу. Ось чому для поета Україна і мати – єдине поняття, одне без одного існувати не може. Вони разом дають силу, мужність людині. Бо двох Батьківщин, як і двох рідних матерів, не буває.

Можна вибрать друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

- Образ матері – це символ добра на землі, людяності, любові. Найніжніші слова знаходить син для матері. Так само, як і ми для своїх батьків. Вони для нас є найріднішими людьми, які завжди поруч, завжди підтримають. Мати й батько оберігають дитину від нещастя, напастей, поганих людей. Кожні батьки намагаються виростити своїх дітей добрими, гідними людьми.

(Демонстрація родинних знімків)

- Перед вами декілька збірок поета. Вони містять ліричні вірші. Дуже часто в своїх творах автор із душевною теплотою та синівською любов'ю звертається до матері.
- Василь Симоненко залишався мужньою людиною, чесним і гарним чоловіком, що завжди піклувався про дорогу йому людину – матір. Навіть умер поет лише тоді, коли мати видужала.

- «Найпрекрасніша мати щаслива» – говорить він про матір.
(Показ світлин матері поета)

- Мати – найдорожча на землі істота. Їй несе людина свої болі й радощі, сумніви й успіхи, помилки й гріхи. З нею хочеться порадитись, поділитись турботами, покаятися в гріхах. І хіба може бути присутній при цій сповіді хтось третій? Бодай навіть брат, сестра чи батько? Ні – з матір'ю на самоті. Тому й попереджає ліричний герой недругів «одійдіте», друзів просить «зачекайте на путі». Отже, коли людина говорить з матір'ю-Україною, – то й усі інші країни – Америки, Росії мають не втручатися в цю розмову.

3. Читання поезій.

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Лист

Знов листа мені прислала мати,
Невеличкий лист – на кілька слів.
Пише рідна, що навколо хати
Наш садок вишневий забілів.

Наче вчора бігав я до школи
І садив ті вишеньки малі.
І тепер гудуть над ними бджоли
І поважні пустуни-джмелі.

Слів таких і треба небагато,
Та вони, як весняні пісні,
Принесли в гуртожиток в кімнату
Теплі-теплі спогади мені.

Скільки б не судилося страждати

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.

День, коли мої маленькі губи
Вперше груди мамині знайшли,
День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імли.

Як мені даровано багато,

Скільки в мене щастя ,чорт візьми!
На землі сміятись і страждати,
Жити і любить поміж людьми!

Собі самому

Вже два десятки стукнуло хлопчині,
І вже підносом натяк є на вус.
Лише для мами я в одному « чині » -
Як був малим , так,певне, і лишусь.
Сусіди кажуть: парубок нічого…
Дівчата кажуть :хлопець так собі…
Якби ,мовляв, був білий чуб у нього
Та щоб до чуба очі голубі.
Лише одна цих вад не помічає ,
А інколи, бува, наоднині
Вона мене несміло величає
Найкращим хлопцем в нашій стороні.
І всім я радий вірити охоче,
Бо за похвалами ніколи не женусь.
Чомусь лиш мамі вірити не хочу,
Що я завжди дитиною лишусь.

4. Бесіда з учнями.

- Як автор в кожному вірші говорить про маму?
- Якими поетичними засобами користується поет?
- Які почуття викликають у вас ці ліричні поезії?

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота над твором «Матері».

А) *Читання вірша вчителем.*

М А Т Е Р І

В хаті сонячній промінь косо
на долівку ляга з вікна…
Твої чорні шовкові коси
припорошила вже сивина.

Легкі зморшки обличчя вкрили –
це життя трудового плід.
Але в кожному русі – сила,
в очах юності видно слід.

Я таку тебе завжди бачу,
Образ в серці такий несу –
Материнську любов гарячу
І твоєї душі красу.

Я хотів би,
як ти прожити,
щоб не тліти,
а завжди горіть,
щоб уміти,
як ти, любити,
ненавидіть, як ти ,
уміть.

Б) ***Аналіз поезії.***

- Кому присвятив свій вірш поет ?
- Як він зобразив маму ?
- Якою він запам'ятав її ?
- Як хотів би прожити своє життя поет?
- Визначте основну думку вірша.
- Які засоби художньої виразності використовує поет?
- Які почуття викликає у вас цей вірш?

В) ***Читання твору учнями мовчки.***

V. Закріплення набутих знань.

1. Читання учнями вірша вголос.

2. Слово вчителя (підсумки до теми).

- Вірші Василя Симоненко змушують задуматися ще раз, якими важливими є для нас батьки, хоча іноді ми про це забуваємо. Його поезія надихає, хвилює, дає насолоду, пробуджує прагнення бути кращими, добрішими, ніжнішими. Ці вірші є щирим і простим відгуком на все те, що відбувається в житті людини.

Молитва

Пошли долю красну і матері й дітям,
Прийдешньому дню, щоб могли всі радіти,
Було щоб здоров'я, щоб пісня співалась,
Збувалось щоб усе, на що сподівались,
Було щоб доволі і хліба, і солі,
Щоб всі ми збирались у дружньому колі,
Щоб сіялось щастя, добро поміж люди,
Цвіло безконечно щоб наше життя,
Щоб люди молились на маму й дитя.

3. Виступи учнів.

(Читання учнями поетичного вірша про матір)

Мамо, матусю, матінко, нене,
Ти найрідніша у світі для мене.

Ти, наче сонце, ласкава, привітна,
Ти, наче літечко, ніжна і світла.

Твою доброту і тепло відчуваю.
За мене хвилюєшся завжди, я знаю.
Мене захистиш від образи і болю.
Так затишно, любо поруч з тобою.

Мамо, матусю, матінко, нене,
Болить в тебе серце щомиті за мене.
Як я оступлюся: піднімеш, зігрієш,
Мене зрозуміти лиш ти так зумієш.

І де б не була я - ти поруч зі мною
Безшумно крокуєш легкою ходою.
Підставить плече, свої руки готова
І мовити вчасно своє добре слово.

Мамо, матусю, матінко, нене,
Ти очі свої не відводиш від мене.
Твій погляд ласкавий я скрізь відчуваю.
Ти поруч зі мною і зараз, я знаю.

Нетлінна любов нас об'єднує, мамо,
Любитиму діток своїх я так само.
І час промине, і колись твої внуки
Любов материнську піднімуть на руки.

Нехай понад світом зорею займеться
І променем сонця любов хай здається.
Було, щоб приємно в віках повторяти
Красиве, величне таке слово – Мати.

VI. Підсумок уроку.

- Над чим ми працювали на уроці?
- Назвати ліричні поезії, в яких Василь Симоненко звертається до матері.
- З чим автор поєднує образ матері в своїх ліричних творах?

VII. Оцінювання учнів.

Повідомлення оцінок учням за пророблену роботу на уроці та виставлення їх у журнал і щоденники.

VIII. Повідомлення домашнього завдання.

Виразно прочитати вірш.

IX. Релаксація.

X. Приведення до порядку робочих місць.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Відлуння десятиліть. Українська література другої половини XX ст.: Навчальний посібник / Упорядник М.О. Сорока. — К.: Грамота, 2001. — 463 с
2. Сом М.Д. З матір'ю на самоті. – К., Молодь, 1990

О.М. Скринник,
учитель української мови і літератури
Черкаської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 19 Черкаської міської ради

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО – «ЛИЦАР НА БІЛОМУ КОНІ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ»

(7 клас)

Мета:

– поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях поета; проаналізувати вірш «Ти знаєш, що ти – людина?»

– розвивати уміння учнів зв'язно і грамотно викладати свої думки; навчити робити самостійно висновки, узагальнення;

– збагачувати словник учнів, формувати світогляд;

– виховувати почуття власної гідності, активну життєву позицію, прагнення до самореалізації.

Обладнання: мультимедійний посібник «Українська література. 7 клас», диск із записом живого голосу поета, таблиця, фотоілюстрації, видання творів Симоненка різних років, тлумачний та літературознавчий словники.

Методи та прийоми: випереджувальне домашнє завдання, постановка проблемного питання, смислове бачення, рольова гра, «мозковий штурм», робота в парах, робота із словниками, «мікрофон», робота з підручником, аналіз поетичного тексту, диференційоване домашнє завдання, використання інформаційних технологій.

ХІД УРОКУ

Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо його свіжий юнацький голос:
Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив.

Олесь Гончар

І Вступне слово учителя:

Сьогодні ми перегортаємо ще одну сторінку підручника, щоб розпочати роботу над новою темою – «Ми – українці». А як називався попередній розділ? Кому належить крилатий вислів «Ти знаєш, що ти – людина?» Що вам відомо з

попередніх класів про Василя Симоненка? Отже, сьогодні перед нами стоїть така мета – дізнатися якомога більше про людину, яку називали « лицарем молодої української поезії» (запис теми уроку до зошитів) Лицарем на білому коні назвав Василя Симоненка у передмові до його першої поетичної збірки «Тиша і грім» Олесь Гончар. Як же ви розумієте слово «лицар»?

Метод «мозковий штурм» Створення на дошці смислового поля:

уславлений богатир		сміливий витязь
оборонець справедливості	ЛИЦАР	захисник слабких і скривджених
борець зі злом		шляхетний і безкорисливий воїн

Робота зі словником : ЛИЦАР -я, ч. 1. іст. Середньовічний феодал, який належав до військово-дворянського стану. Воїн з важким озброєнням і спорядженням.

2. іст. Вільний козак-запорожець, якому властиві козацька доблесть і воєнне мистецтво.

3. перен. Самовідданий, благородний захисник кого-, чого-небудь. чого, перен. Людина, яка самовіддано служить певній справі, віддається їй.

4. перен., розм. Вихована, підкреслено чемна людина. Про того, до кого мають або хто має до кого-небудь сердечну прихильність. Лицар сумного образу.

5. Почесне звання, що надається англійською королевою її підданим за вчинки, досягнення державного значення із правом додавання до імені приставки сер. Сер Пол Маккартні.

Звірити свої висновки із статтею тлумачного словника, за необхідності доповнити створене на дошці смислове поле.

Постановка проблемного запитання : Чому таке визначення стало другим літературним ім'ям Василя Симоненка? Що чи кого довелося йому захищати? Із ким виступив на двобій молодий поет?

! Щоб дати в кінці уроку відповідь на це запитання, протягом заняття ви будете самостійно занотовувати у зошити ту інформацію про поета, яка послужить доказами ваших думок.

ІІ Вивчення нового матеріалу:

1. Прослухайте вислів Олеся Гончара про значення творчості Симоненка для українського народу. Зробіть висновок, чому автори нашого підручника вмістили матеріал про поета у розділ «Ми – українці»:

«Серед літераторів трапляються такі, без яких їхня доба могла б спокійно обійтись, нічого істотного не втративши. А є такі, що стають

виразниками свого часу, живими нервами його драм і борінь, відтворюють у собі самий дух епохи – її кровообіг проходить крізь них. Є такі, чия творчість стає мовби частиною нашого буття, часткою повітря, яким ми дихаєм, і помислів, що ними живем… Симоненко такого типу поет. По таких читач вимірює свої емоції, свої заповітні думи.» (за можливості, цитату можна прослухати у запису, вміщеному у мультимедійному посібнику)

2. Якою ж була людина, що написала в одному з віршів:

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.
Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе?

Почнемо знайомство з цією людиною із перегляду телепередачі «Позаочі».

РОЛЬОВА ГРА (телепроект-інтерв'ю) Відповіді Симоненка – справжні, з інтерв'ю на черкаському радіо, уривки відеоматеріалів – з мультимедійного посібника «Українська література, 7 клас»

Ведуча: Шановні телеглядачі! Сьогодні я маю честь вітати у нашій студії молодого черкаського поета, автора поетичної збірки «Тиша і грім» Василя Симоненка. Вітаю Вас, Василю!

Симоненко: Доброго дня, Марино! Доброго дня, дорогі земляки!

В.: Розкажіть коротко про себе.

С.: Що я можу сказати про себе? Ще так мало прожито і так мало зроблено. Хочеться бути людиною, хочеться робити гарне і добре, хочеться писати такі вірші, які б мали право називатися поезією. І якщо мені це не вдається, то не тому, що я не хочу, а тому, що так мало вмію і мало знаю…

Найбільше люблю землю, людей, поезію і … село Бієвці на Полтавщині, де мама подарувала мені життя.

(відеоуривок 1): *«Вийшов він із того дитинства, що його в самій зав'язі опалила своїми чорними ураганами війна, звідти з'явивсь, де гули жорна окупаційні, ті ненависні жорна біди, що їх « із кам'яного віку на танках варвари в Європу привезли»*. Хлопчик ріс без батька. Всі клопоти лягли на плечі матері Ганни Федорівни Симоненко-Щербань та її стареньких батьків.

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід,-
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід
«З дитинства»

С.: Щира правда. І війну добре пам'ятаю, і голод, і страшні злидні. Мати з ранку до вечора на роботі в колгоспі, приходить втомлена і неговірка. Найближчою людиною був для мене дідусь. А смерть його стала першою найтяжчою втратою в житті. Тоді я, мабуть, вперше задумався над тим, що людське безсмертя – в пам'яті живих (читає поезію «Дід умер»)

В.: Про Ваше навчання і мрію стати журналістом ми дізналися від матері, Ганни Федорівни, і друзів.

(відеоуривок 2): У школі Вася вчився на «відмінно». Десятирічку закінчив із золотою медаллю. А вчитися йому було ой як нелегко… Адже у Біївцях він закінчив п'ять класів, а решту у сусідніх Тарандинцях. А це дев'ять кілометрів лише в один кінець.

Після школи талановитий юнак стає студентом факультету журналістики Київського університету. Після закінчення університету працює у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», «Робітнича газета».

«Діяльний дух Василя виявлявся при всякій нагоді. Він завжди був творчий – чи то в поезії, чи то в прозі, чи просто в розмовах на життєво важливі теми.

Симоненко належить до тих людей, чиї біографії треба вивчати як частку історії України», – згадує Євген Сверстюк.

Звичайно, Василь Симоненко ще після закінчення університету при великому бажанні міг залишитися працювати й у столиці. Але під час проходження журналістської практики йому у серце запала кур'єр обласної друкарні – вродлива дівчина Люся. З нею він і пов'язав своє сімейне життя, заради неї і влаштувався на роботу у Черкасах. І жодного разу про це не пожалкував.)

С.: Справді, закінчивши університет, я повернувся до Черкас, бо тут чекала мене кохана. Тепер ми одружені, маємо чудового козака-сина. Працюю в газеті, пишу вірші. Що іще сказати? Ненавиджу смерть. Найдужче боюся нещирих друзів. Люблю життя, вірю у те, що майбутнє створюється руками небайдужих, молодих, завзятих. (читає поезію «Нашої заслуги в тім не бачу»)

В.: Як успішний молодий письменник Ви, мабуть, уже знаєте кілька професійних таємниць. Чи не поділитесь ними із слухачами, серед яких, напевно, є літератори-початківці?

С.: Для себе я сформулював, так би мовити, п'ять заповідей і стараюсь їх дотримуватись: 1) знати мову, якою пишеш, 2) бути освіченою людиною, 3) не бути байдужим до людей, 4) працювати до сьомого поту, 5) мати те, що від Бога, – талант. Оце, либонь, і вся мудрість.

В.: Щиро вдячна за нашу цікаву розмову. І насамкінець прошу прочитати щось із Ваших нових віршів.

С.: читає вірш «Найогидніші очі порожні»

3. Доповнимо почуте у режимі «мікрофон» (перевірка Д/з: знання змісту вступної статті підручника)

– як змінилася поведінка Симоненка після того, як до нього прийшла слава?

– до якого покоління українських письменників відносимо Василя Симоненка?

– як відобразилась політична обстановка в країні на його долі?

– хто був героями більшості його творів? Чи було в цьому щось нове?

На підтвердження учні читають раніше підготовлені поезії – «Перший», «Баба Онися»

– з якої причини Василь Симоненко передчасно помер?

– назвіть відомі вам збірки його творів

– знайдіть у підручнику і прокоментуйте вислів Дмитра Павличка про Симоненка. («Василь Симоненко зник за пругом життя скоріше, ніж долинув до нас могутній гук його серця, заряджений тривогою двадцятого віку і любов'ю до української землі… Звук моторів неодмінно гине, а звук поетового серця, хитаючи серцями мільйонів, відроджується в душі народу»)

ВИСНОВОК УЧИТЕЛЯ: Короткий період суспільної відлиги змінився «брежнєвськими заморозками». Сумний список жертв періоду застою судилося розпочати не комусь іншому, як двадцятивосьмилітньому поетові. Повіривши в торжество правди, він на повні груди вдихнув свіже повітря свободи та не ввійшов, а увірвався в затхлу атмосферу тодішньої радянської літератури. Його перша збірка «Тиша і грім» вразила не новаціями, не вишуканими словами, а осяйною красою душі, силою справжніх почуттів, інтелектуальністю і молодим завзяттям. За словами Олеся Гончара « Лицарство, безперечно, притаманне було його вдачі, його вольовій натурі. Обдарованість Симоненка була щедра, яскрава, однак почуттями…він висловив характерне для багатьох, спраглими вустами виспівав юність свого покоління, став чистим, непідкупним сумлінням своїх ровесників, і в цьому особлива сила і зваба його поезій»

Нехай серця не знають супокою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І наша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг!

Передчуваючи скороминущість відведеного йому часу, поет прагнув прожити змістовне, насичене гарними вчинками життя, застерігав інших: життя швидкоплинне, нічого в ньому не можна ні виправити, ні повернути. Кожна доля, кожна людина – неповторні. Це треба розуміти і цінувати.

ІІІ. РОБОТА З ТЕКСТОМ

1. Читання учителем поезії «Ти знаєш, що ти – людина?»

2. Усвідомлення почутого (пригадайте твір, над яким ми працювали нещодавно. Розмірковуючи про те, що є найціннішим у житті людини, ми дійшли спільної думки. Якої? (оповідання Олекси Стороженка «Скарб», найціннішим для людини є повноцінне, змістовне, сповнене шляхетними

справами життя)) Дійсно, найбільшим скарбом є саме життя. Як це перегукується з головною думкою прослуханого щойно вірша?

3. Робота в групах (за питаннями в підручнику)

– Із якою метою поет вживає слова *єдина, одні*? Що він ними підкреслює?

– Як ви розумієте зміст строфи, що починається рядком *Сьогодні усе для тебе?*

– Чому автор порушує проблему неповторності кожної людини і водночас недовговічності людського життя?

– Як ви розумієте поетове спонукання-застереження *Гляди ж не проспи*?

Обмін результатами роботи.

4. Введення поняття з теорії літератури. На попередніх уроках ми з вами познайомились із терміном *Анафора.* Пригадаймо його (це єдинопочаток). Наведіть приклади анафори із вірша «*Ти знаєш*, що ти – людина?» (Ти знаєш, що ти – людина? *Ти знаєш* про це чи ні?)

А сьогодні ми вивчимо іще одне нове поняття – *епіфора* - повторення однакових слів наприкінці поетичних рядків. Відшукайте приклад епіфори у вірші Симоненка

(Усмішка твоя – *єдина,* Мука твоя – *єдина;* І жити спішити *треба*, Кохати спішити *треба*; Інші ходитимуть *люди*, Інші кохатимуть *люди*)

? У чому тут виявляється новаторство поета? (автор підносить, очищає від бруду людську гідність, розтоптану в часи сталінізму, коли людину вважали «гвинтиком системи». Водночас твір цей не втратить актуальності ніколи)

5. Етап рефлексії: можливість усвідомити почуте, упорядкувати записане в зошиті. За 3-5 хв. створити «дерево думок» із кореня «я особливий»
(наприклад: бо умію бачити красиве, бо у мене є власні думки, бо мої почуття належать тільки мені, бо я маю унікальні спогади, бо у мене є своя мрія, бо для своєї родини я найдорожчий, бо я умію цінувати дружбу…)

IV. Підсумки уроку

1. Учні відповідають на проблемне запитання

2. Знайти і прочитати вміщений у підручнику вислів Дмитра Павличка. («Він мало жив, мов літак, що ховається за обрієм швидше, ніж доб'ється до нашого слуху шум його двигунів. Василь Симоненко зник за пругом життя скоріше, ніж долинув до нас могутній гук його серця, зарядженого тривогою двадцятого віку й любов'ю до української землі»). Прокоментувати прочитане.

3. Прослуховування «живого» голосу Василя Симоненка, що виконує поезію «Ти знаєш, що ти – людина?»

V. Оцінювання, домашнє завдання: вірш вивчити напам'ять, на високий і достатній рівень написати твір «Ми не сотні безликих Я, Ми мільйони всесвітів різних», підготувати короткі повідомлення про Колумба

Н.Б. Труш,
учитель української мови та літератури
Чорнобаївської гімназії
Чорнобаївської районної ради

«ШІСТДЕСЯТНИЦТВО»І «ШІСТДЕСЯТНИКИ» ЯК ВИЩЕ КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ

Слайд 1

В. Симоненко. Життя і творча біографія митця. Образ України, громадянський вибір поета у поезіях («Задивляюсь у твої зіниці»). Мотив самоствердженням людини у складному сучасному світі, її самодостатність.

Мета: Домогтися засвоєння учнями поняття «шістдесятництво» і «шістдесятники», допомогти зрозуміти особливості їх жанрової та тематичної різноманітності, поглибити знання дітей про життєвий і творчий шлях поета-шістдесятника,особливості його шляху, розвивати вміння виразно читати та робити ідейно-художній аналіз поезії, вчити учнів висловлювати власні думки, виховувати в них любов до України, українського слова, до творчої спадщини митця.

Учні повинні знати:

– Поняття «шістдесятництво» і «шістдесятники»;

– Представників «шістдесятників»(жанрову та тематичну різноманітність їхніх творів);

– Біографічні відомості В. Симоненка;

– Особливості творчої біографії митця-шістдесятника.

Учні повинні вміти:

– Зв’язно і грамотно висловлювати власні думки;

– Користуватися додатковими джерелами;

– Створити міні-проект із цього питання;

– Робити ідейно-художній аналіз твору;

– Узагальнювати матеріал і робити висновки.

Слайд 2

Дотримуючись певних завдань ми повинні вшанувати пам’ять нашого земляка, поета – шістдесятника, світоча українського слова, витязя української поезії, учитись, як він любити слово, матір-Україну.

Тип уроку:Урок вивчення нового матеріалу. Урок-пам’ять.

Обладнання: Мультимедійна презентація «В. Симоненко», роздатковий матеріал.

План і хід уроку:

І. Організаційний момент

ІІ. Вивчення нового матеріалу.

Ведучі на фоні музики: Легко і просто називати себе сином свого народу,

Важко і далеко не кожному випадає щастя бути достойним цього високого імені. Легко і просто говорити про свою любов до України, важко і далеко не кожному вдається справді любити її.

1 ведучий: До тебе, Україно,
Наша бездольна мати,
Струна моя перша озветься,
І буде вона урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллється.

2 ведучий: Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого Бога,
За неї душу погублю.

1 ведучий: Кожен визначний митець слова – справжній син своєї матері – України – залишив нам, нащадкам, свої одкровення – зізнання в любові до України. Разом із Тарасом Шевченком передові сини й дочки України владно піднесли свій сильний голос на захист українського народу, його самобутньої культури, мелодійної мови.

Все своє коротке життя В. Симонко прожив із цією трепетною внутрішньою готовністю до подвигу.

2 ведучий: Серед нас не було і не має поета більшої громадянської мужності, більшої рішучості, більшої безкомпромісності, як Василь Симоненко.

Своїм суворим реалізмом, громадянською мужністю, і категоричною безкомпромісністю Василь Симоненко справив велике враження на всіх, хто мав щастя його слухати.

Саме він став витязем молодої української поезії, поетом – шістдесятником, визнчним поетом.

1 група «Шістдесятництво», «шістдесятники»

Шістдесятництво – назва нової генерації (покоління) національної інтелігенції, що ввійшла у культуру (мистецтво, літературу) в другій половині 1950-х, найповніше себе творчо виявила на початку та в середині 1960-х років(звідси і назва)

У 1960-1970-х років 20 століття «шістдесятники» являли собою внутрішню моральну опозицію до радянського тоталітарного державного режиму (політичні в'язні та «в'язні совісті», дисиденти). З початком політики «Перебудови» та «Гласності» (друга половина 1980-х – початок 1990-х рр.) «шістдесятниками» стали називати також представників нової генерації, чий світогляд сформувався в кінці 1950-х – на початку 1960-х років.

Шістдесятники України

Шістдесятники виступали на захист національної мови і культури, свободи художньої творчості.

Основу руху шістдесятників склали письменники: Іван Драч, Микола Вінграновськтий, В. Дрозд, Г. Тютюнник, Б. Олійник, В. Дончик, Василь

Симоненко, Ліна Костенко, В, Шевчук, Є. Гуцало, художник Алла Горська, Вікторія Зарецький, Борис Чичибабін,літературні критики Іван Дзюба, Євген Сверстюк, режисер Лесь Танюк, кінорежисери Сергій Параджаров, Юрій Іллєнко, кінокритик Роман Корогодський, перекладачі Григорій Кочур, Микола Лукаш та інші. Одним із тих, хто закладав фундамент шістдесятництва в Україні став доцент факультету журналістики Матвій Шестопал. Серед його учнів були В. Чорновіл, Б. Олійник, В. Симоненко, В. Крищенко, Б. Рогоза, М. Рогоза, М. Шудря, В. Мицик та багато інших патріотично налаштованих особистостей . Першими речниками шістдесятників в Україні були Ліна Костенкой автор гостропубліцистичних поезій, спрямованих проти русифікації й національного поневолення України, Василь Симоненко.

«Симоненко вразив читача не вишуканим мереживом слів,а осяянням краси власної думки; справжністю почуттів, інтелектуальною високістю і молодечим завзяттям»

Розмаїта жанрова система «шістдесятників»:

лірична поезія; балади; притчі; поеми; сонети; рубаї; ліричні новели; історичні романи; роман у віршах; химерна проза;

Тематика:

<u>Україна – народ – людина</u>

- суспільне життя;
- моральність;
- кохання;
- історична пам`ять;
- природа.

Явище «шістдесятництво» неоднозначне:

- модерністи (І. Драч, В. Голобородько);
- неоромантики (М. Вінграновський, Р. Лубнівський);
- постмодерністи (В. Стус).

Таке розмаїття свідчило про багатство відновлюваної української літератури.

Багатьом талановитим українцям доля відвела обмаль часу на землі:

Т. Шевченко, Б. Грінченко, В. Стус – 47 р.

Леся Українка – 42 р.

Павло Грабовський – 38 р.

На 10 р. менше прожив Василь Симоненко – 28 р.

Його життя було мов, спалах блискавки: коротке, але занадто яскраве.

Слайд 4-8

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.

День, коли мої маленькі губи

Вперше груди мамині знайшли,
День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імли.

Як мені даровано багато,
Стільки в мене щастя, чорт візьми!
На землі сміятись і страждати,
Жити і любить поміж людьми!

2 група

Життєвий шлях Василя Симоненка

Василь Андрійович Симоненко народився у селі Біївці на Полтавщині 8 січня 1935 року. Там, у невеликій старенькій хаті на березі Удаю, минуло дитинство майбутнього поета. Хлопчик спочатку вчився у Бакіївській школі, а десятирічку закінчував у сусідньому селі Тарандицях. Кожен його ранок був нелегкий.

Так і почався його ранній період творчості. Василь вчився наполегливо й старанно, здавалося, що навчання – це смисл його життя і це він неодноразово підтверджував своїми вчинками, адже сама вчителька говорить про це так…

відеозапис

Навчався В. Симоненко наполегливо і старанно, незважаючи навіть на те, що батько залишив родину. Він був козак, що все гуляє, і коли пішов з сім`ї, Ганна Федорівна повернула собі дівоче прізвище Щербань. Та на цьому чорна смуга не покидала його життя…

І навіть ці жахливі події не стали останніми в його житті, бо згодом іде з життя його другий батько, його дід, якому він присвятив такі рядки:

От і все

Поховали старезного діда,
закопали навіки у землю святу.
Він тепер вже не встане
і ранком не піде
із косою під гору круту.
І не стане мантачкою тишу будити,
Задивлятися в небо, як гаснуть зірки.
Лиш росою по нім буде плакати жито
і пливтимуть над ним непомітно віки.
От і все.
Поховали хорошу людину,
Повернули навіки у лоно землі.
Та невже ж
Помістились в тісну домовину,
Всі турботи його,
всі надії,
жалі?

Та невже ж то
Йому тепер все байдуже –
Чи світитиме сонце,
Чи ніч напливе?
Біль у душу мою
закрадається вужем,
відчай груди мені розпанахує, рве.
Я готовий
Повірити в царство небесне,
Бо не хочу
Щоб в землю ішли без сліда
Безіменні,
Святі,
Незрівнянно чудесні,
Горді діти землі,
Вірні діти труда.
Хай шалені гудуть
Над планетою весни,
Хай трава пнеться в гору
Крізь листя старе…
Я не вірю,
дід із могили воскресне,
але вірю, що ні –
він увесь не умре,
його думи нехитрі
додумають внуки,
із очей ще віки променітимуть в них
його пристрасть і гнів,
його радощі й муки,
що, вмираючи,
він передав для живих.

Та незабаром його життя перетинає біла смуга – він вступає на факультет журналістики Київського державного університету ім. Тараса Шевченка.

Пізніше разом із своїми однокурсниками приїжджає до Черкас на придипломну практику в газеті «Черкаська правда» і їх офіційно зараховують до штату редакції. Будучи студентом, він знаходить своє перше кохання Люсю – кур'єрку обласної друкарні. Починає залицятися до неї, вона ж надихає його на поетичні рядки.

Перелити у чарівну поезію своє п'янке, солодке почуття любові він міг, а от зізнатися – соромився. Та все ж таки кохання перемогло, і він наважився на такі слова: Люся – Люся – я боюся, що влюблюся. Оточуючі не звернули на це уваги, але дівчина вже тоді відчула у сказаних словах вітер мрії та неспокою.

Через місяць вони відгуляли весілля, згодом відсвяткували народження сина, пізніше отримали квартиру, невеличку, але з видом на Дніпро.

Саме тоді до нього в Черкаси приїхав батько. Василь привітав його, щиро пригостив, запросив переночувати, а вранці сказав, що виглядав його у дитинстві, а тепер він і сам батько. Після цих слів Василь його більше не бачив.

У 1960р. у Києві був створений клуб творчої молоді. Василь разом із художницею Аллою Горською обійшли десятки сіл довкола Києва та виявили урочища, де, за свідченням селян, кати ховали сліди своїх злодіянь.

Після цього він складає і надсилає до Київської міської ради меморандум з вимогою оприлюднити місцезнаходження масових поховань і перетворити їх у національне місце скорботи та пам'яті.

Він наче передчував майбутнє і писав про це.

Через деякий час його тіло і дух слабшали. Опиняючись в лікарні, він розуміє, що це остання зупинка в його житті і за 2 дні до смерті пише листа своїй матері…

Відеозапис

13 грудня 1963 року пішов із життя талановитий письменник, журналіст, шістдесятник Василь Андрійович Симоненко.

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваш, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.
Народ росте, і множиться, і діє
Без ваших нагаїв і палаша,
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.
Народ мій є! народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й приблуди,
І орди завойовників – заброд!
Ви байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

В. Симоненко пішов у вічність, спалахнувши на поетичному небосхилі яскравою зіркою, яка освітлює українцям шлях до вершини духовності. Саме він став взірцем служіння Україні, матері, українському слову.

У Івася немає тата.
Не питайте тільки чому.
Лиш від матері ласку знати
Довелося хлопчині цьому.
Він росте, як і інші діти,
І вистрибує, як усі.

Любить босим пробігти
По ранковій колючій росі
Любить квіти на луках рвати,
Майстрували лука в лозі,
По городу галопом промчати
На обуреній, гнівній козі.
Але в грудях жаринка стука,
Є завітне Івася одно
Хоче він, щоб узяв за руку
І повів його тато в кіно.
Ну, нехай би смикнув за вухо,
Хай нагримав би раз чи два, -
Все одно він би тата слухав
І любив би його слова…
Раз Івась на толоці грався,
Раптом глянув – сусіда йде.
- Ти пустуєш тута, – озвався, –
А тебе дома батько жде -
Біг Іванко, немов на свято,
І вибрикував, як лоша,
І напевно була у п'ятах
Пелюсткова його душа.
На порозі закляк винувато,
Але в хаті – мама сама.
-Дядько кажуть, приїхав тато,
Тільки чому ж його нема?..
Раптом стало Івасику стидно,
Раптом хлопець увесь поблід –
Догадався чому єхидно
Захихикав сусіда вслід.
Він допізна сидів у коноплях,
Мов уперше вступив у гидь,
З оченят, від плачу помоклих,
Рукавом витирав блакить.
А вночі шугнув через грядку,
Де сусіда паркан стирчав,
Вибив шибку одну з рогатки
І додому спати помчав…
Бо ж немає тим іншої кари,
Хто дотепи своїх іржі
Заганяє бездумно в рани,
У болючі рани чужі…

3 група Формування світогляду, жанрова різноманітність, тематика творів

Симоненко найбільше цікавився творчістю М. Лермонтова, Т. Шевченка, Р. Бернса. Особливе місце займав Шевченко, він мав неабиякий вплив на поета В. Симоненка.

Його жанрова палітра багатюща. З-під його пера виходять поезії інтимної та громадянської лірики, і такий улюблений народом жанр, як байка. Симоненко випробовує себе як публіцист, критик, а також як сатирик.

Василь Симоненко – поет, патріот, він понад усе любив свою рідну Україну, український трудовий народ. Для поета Україна – святиня, відданість їй – його обов'язок і щастя

Любов до рідної землі, до Вітчизни, матері як найвища морально-духовна цінність відбивається в багатьох творах В. Симоненка. Зворушливі і задушевні слова знайшов автор, звертаючись до матері, образ якої стає уособленням рідного краю, всієї Вітчизни.

Любив він і простих людей. Симоненко має талант помічали у людях високе, прекрасне, світле.

Вітчизна для поета – це не тільки рідна земля, а і народ. І кожна людина – це ж маленьке «я», з якого складається величезне «ми». Кожна людина – це неповторність.

У неї усмішка – єдина, очі – одні.

Поезія В. Симоненка – це гімн людині. «Найскладніша людина проста», – говорить він.

Поет може бути не тільки ніжним, добрим, співчутливим, але і гнівним. Він ненавидить тих, хто заважає жити його народові, плямує себе зрадою Вітчизни. Інтимна лірика В. Симоненка – потужне крило його поезії. Неповторність його віршів про кохання – в художньому дослідженні, філософії почуття, його найтонших нюансів, від романтичного захоплення до гіркого розчарування. У кожному слові молодого поета – любов: любов до своєї землі, до людини, до своєї Батьківщини.

Отже, патріотизм, вірність рідній Україні, безмежна любов до свого народу, його культури – ось основні мотиви лірики В. Симоненка. (слайди 11-13)

4 група.

Робота журналіста у редакції газети «Черкаська правда»

Із Черкащиною В. Симоненко познайомився ще будучи студентом, коли проходив переддипломну практику в обласній газеті «Черкаська правда». Туди ж попросив направити його на роботу, і був прийнятий на посаду літературного працівника відділу культури редакції тієї ж газети. Але в ті часи тема культури в обласних газетах не була провідною, отож місця для таких публікацій виділяли небагато. А молодому і завзятому фахівцеві хотілося реалізувати свої мрії і задуми, які переповнювали його і просилися до читачів. Тому В. Симоненко, як тільки дізнався про те, що створюватиметься молодіжна

газета, написав заяву із проханням взяти його на будь-яку посаду (за п’ять місяців до виходу першого номеру «Молодої Черкащини»).

До роботи в редакції газети «Молодь Черкащини» В.Симоненко приступив із великим завзяттям. Йому подобалося їздити у відрядження до Канева, де похований Тарас Шевченко, на Чигиринщину, до Умані, Корсуня – Шевченківського, де після виконання редакційних завдань завжди знаходив час, щоб відвідати знамениті історичні місця, поспілкуватися з цікавими людьми. Особливо відповідальною справою Симоненко вважав підготовку критичних публікацій.

Із великим задоволенням він спілкувався з поетами–початківцями, помічав кожен вдалий рядок у їхніх віршах, давав слушні поради, заохочував працювати над собою. З-під пера Симоненка вийшло чимало гострих і мудрих рецензій також на театральні виставки, концертні програми філармонії, виступи художньої самодіяльності. Ці рецензії виховували високі естетичні смаки, активну громадську позицію співвітчизників.

У «Молоді Черкащини» Симоненко завідував відділом пропаганди з 1960 року та був призначений власним кореспондентом «Робітничої газети» у Черкаській і Кіровоградській областях. (*слайд 14-19*)

5 група.

Щоденник В. Симоненка. Творчість В. Симоненка.

Щоденник митця – неабияка коштовність, джерело знань про людину як особистість, ключ до розуміння світоглядних позицій, проникнення у найпотаємніше. Сам В. Симоненко напише у своєму щоденнику : «Зачинаю цей щоденник не тому, що хочеться побавитися у великого. Мені потрібен друг, з яким я міг би ділитися всіма своїми сумнівами. Вірнішого і сердешнішого побратима, ніж папір, я не знаю…»

Сьогодні ми спробуємо доторкнуться краєчком душі і серця до найсокровеннішого для митця – перегорнути сторінки щоденника «Окрайці думок» В. Симоненка.

Зі сторінок щоденника перед нами постає неординарна особистість, то ліричний, то гнівний, то знову лагідний, то знову сповнений обурення і сарказму. Філософські роздуми, роздуми над долею, сенсом життя – «пейзажі душі» – знайшли своє місце на сторінках щоденника. До вашої уваги деякі з них.«Брехня, мабуть, моя професія. Є три види брехунів. Треті служать брехні як мистецтву.

Я належу до них. Такі, як я, теж потрібні мистецтву. Ми своїми кволими думками угноїмо ґрунт, на якому виросте гігант. Прийдешній Тарас або Франко.»

«…Часто сумніви нищать будь-яку впевненість у своїй мужності. Втрата мужності – це втрата людської гідності, яку я ставлю над усе, навіть над самим життям»

«Якщо поет не приносить нових думок та емоцій – він формаліст. Як би він не рекламував свою мниму належність до реалістів. Навряд чи мені варто закидати формалізм, але не друкую нічого…»

«Мабуть, почалося моє згасання. Думаючи про смерть, не почуваю ніякого страху. Дивна річ: я не хочу смерті, але й особливого бажання жити не маю. Не так я мріяв жити, як живу.»

Митець

Нескорений, змужнілий
Бореться, мріє, працює.
Його творчість – наша гордість

Симоненко

Зверніть увагу, яким перед ними постає В. Симоненко зі сторінок щоденника: Сенкани

Письменник

Талановитий, романтичний
Трудиться, творить, страждає.
Він – гордість українського народу

Василь Симоненко

Отже, як ми мали змогу переконатися, Василь Симоненко поєднав у собі дві особистості, що яскраво відобразилися на його творчості. *(слайд 20-25)*

Україно моя, моя люба Вкраїно,
Чим втішу тебе, чим тебе заспокою?
Чи про те розкажу, як тебе я люблю,
А чи піснею горе твоє я присплю?(П. Тичина)

Свою Україну любіть,
любіть її во время люте,
В остатню тяжкую минуту
За неї господа моліть. (Т. Шевченко)

Вслухайтесь, як палко і пристрасно звертає щире поетичне українське слово В. Симоненко до нас, нащадків.

Все своє коротке життя В. Симоненко прожив з цією внутрішньою трепетною готовністю до подвигу. У нас немає і не було поета більшої громадянської мужності і більшої рішучості, більшої безкомпромісності, як Василь Симоненко.

Поезія Василя Симоненка прийшла з глибини народного життя, з мудрості народу, з його горя і героїчної боротьби. Не судилося його таланту розкритися повністю, але те, що він створив, житиме вічно. Простотою, щирістю вислову, глибоким проникненням у душу людини зачаровує поезія В. Симоненка. Читаючи його твори, відчуваєш дух патріотичної самопожертви і непокори,могутній вибух пристрасті і гніву, любові і ненависті.

Одержимий любов'ю до матері-України, він і нас закликає любити Вітчизну, дорожити нею:

Не шкодуй добра, мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам –
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.

Художня палітра поета багатюща. Він сміливо випробовував себе в різних жанрах. У його творчому доробку є і твори громадської лірики, й інтимної поезії. Василь Симоненко – тонкий лірик. Його поезії – звернення до вічних цінностей людства: кохання, дружби, подружньої вірності. Їх значущість й тому, що кожен знаходить у них своє, близько до серця приймає долю ліричних героїв.

Із-під пера поета вийшли і дошкульні сатиричні епітафії, і твори такого улюбленого народного жанру, як байка. Він писав віршовані жарти і казки для дітей. Творчий діапазон В. Симоненка досить широкий, про що свідчить і поезія, і художня проза.

Мудро сказав про місце і роль В. Симоненка в літературі, про значення його поезії Олесь Гончар: «Серед літераторів трапляються й такі, без яких їхня доба могла б спокійно обійтися, нічого істотного не втративши. А є і такі, що стають виразниками свого часу, живими нервами його драм і борінь, відтворюють у собі самий дух епохи…» Саме до таких митців і належить Василь Симоненко. Його творчість давно стала часткою нашого буття, часткою повітря, яким ми дихаємо, і тих ландшафтів, що нас чарують, і помислів, якими живемо.

Не згасла з літами зоря майстра поетичного слова. Є у його творчім доробку і те, що справедливо можна назвати класикою. Уся його творчість просякнута життєствердним настроєм:

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив. (слайд 26-37)

У 1962 році вийшла перша і єдина, видана за життя збірка «Тиша і грім» з передмовою Степана Крижанівського, який наголошував на новаторстві поета,що «йде не тільки шляхом винаходу нових художніх форм – що теж надзвичайно потрібно – стільки в сфері нових художніх ідей».

Другу збірку «Земне тяжіння», яку Василь Андрійович тримав у руках тільки у вигляді верстки, було видано у 1964 році вже після смерті митця. У Львові побачила світ збірка новел Симоненка «Вино з троянд», а у Києві – збірка вибраного «Поезії». Вихід цих збірок мав на меті спростувати закиди владі окремих вільнодумців, що Симоненко зазнав цензурних утисків. З цією ж метою у 1965 році поета посмертно нагородили найвищою в Україні літературною премією імені Тараса Шевченка.

За кордоном українська діаспора опублікувала поезії, прозу і щоденник Симоненка у видавництві «Сучасність» у Мюнхені. Книга називалася «Берег чекань», а передмову до неї писав один із найталановитіших літературознавців

Іван Кошелівець. Збірка поезій «Лебідь материнства» вийшла на Батьківщині митця аж у 1981 році, а книга «Народ мій завжди буде» – у 1990 році.

Можна уявити, якої висоти творчого злету досягнув би його талант, якби доля подарувала триваліше в часі життя.

Він передчував, що його земний вік буде короткий, проте свою місію як духовного провідника нації усвідомлював, вірив, що земне життя безсмертних, хоча не тривале, але яскраве.

Упаду я зорею,
Мій вічний народе,
На трагічнийі довгий
Чумацький твій шлях.

Кожен визначний митець слова, справжній син своєї матері – України, залишив нам, нащадкам свої одкровення – зізнання в любові до України. Разом із Т. Шевченком передмові сини й дочки України владно піднесли свій сильний голос на захист українського народу, його самобутньої культури, мелодійної мови. Можна з впевненістю говорити, що Симоненко був неординарною особистістю, про що свідчить той факт, що незадовго до смерті поетові приснився сон, який, на жаль, виявився віщим.

відеозапис

Поета люблять і шанують по всій Україні. Його ім'ям називають вулиці в багатьох містах, зокрема в Черкасах та Києві. Національний банк України вшанував пам'ять поета, випустивши в обіг пам'ятну монету номіналом у дві гривні. В Черкасах є літературно-меморіальний музей ім. В. Симоненка. А в селі Біївцях в хаті, де народився поет, в 70-х роках створено музей.

Засновано обласну та Всеукраїнську літературні премії ім. В. Симоненка. Можна з гордістю говорити, що наш земляк, уродженець с. Воронинці, Юрій Тупицький став лауреатом цієї премії. Про це було зазначено в районній газеті «Наше слово» 24 січня 2014 року. *(слайд 38-44)*

7 група.

Вірші про В. Симоненка

Василеві Симоненку

Ти маєш рацію: поету мудрість личить,
народжена в одвічній боротьбі.
Ночей розп'яття. В герці – ти і вічність,
яка шукає гідного собі.

Примхлива панночка, що вибере найкращих,
підступно келих дасть із власних рук.
Лиш пригубив – і ти у неї в пастці:
страждатимеш од таїни отрут.

Тяжкий цей вічний хрест! Не знатимеш спокою.
Немає смерті. Пекло – у собі.

Тортури справжні – сам на сам з собою.
Хто більше болю завдає тобі?!

Ти зціпиш зуби, зраду друзів вибачиш –
біда велика, як завжди, мовчить.
Собі не зрадиш. Смерті мить не вимолиш.
Куватимеш свої слова-мечі.

Пам'яті В.Симоненка

Минають дні, роки, десятиліття,
А ти, Василю, завжди молодий...
Сьогодні ти із нами, ти — живий!
Живий, бо все, що зв'язане з тобою,
Не гасне, в наших душах ні на мить.
І на могилу ми йдемо з журбою,
І серце так у кожного болить...
Болить у матері, у сина, і у друзів,
І сумно нам без тебе у ці дні...
Та ген твоє ім'я на виднокрузі
Встає назустріч сонячній весні.,
А човен твій пливе в казковий світ.
Ми бачимо твої веселі очі,
І мужній голос чуємо з тих літ.

А думи дідові додумають онуки,
Бо не стоїть земне людське життя,
І вірю я, що не було розлуки,
Не смерть була, а довге майбуття.

***

Світ який – мереживо казкове.
Симоненка тихий голос чую.
Він пішов у море світанкове,
У безмежжя вічності простує.
Не пішов – у росах розчинився,
Із любов'ю в землі перелився,
Землю України – до краплини.
Нам лишивши пісню лебедину.
Як його ламали –
Не зламали –
Витязя поезії й природи,
Сина, що тяжів так до народу,
Слова в ланцюги не закували.

В. Симоненко пішов у вічність, спалахнувши на поетичному небосхилі яскравою зіркою, що досі осяває українцям шлях до вершини духовності.

Саме В. Симоненко став взірцем служіння Україні, українському народу, українському слову.

А зараз запалимо свічу пам'яті В. Симоненку

Відеофільм до поезії «Лебеді материнства»*(слайд 45)*

(Гімн любові до Української матері. «Лебеді Материнства» нагадує колиску)

А. Пашкевич написав музику до поезії «Виростеш ти, сину».

Підсумок уроку

Тести (взаємоперевірка), оцінювання *(слайд 46)*

Незакінчене речення

Я зрозумів(ла), що…

Я замислився(ла) над тим, що…

Я вважаю, що…

Мене найбільше вразило…

Я б хотів (ла) би попрацювати над такими питаннями…

Д/З: Д.Павличко, життя і творчість, вірш «Два кольори» вивчити напам'ять. *(слайд 46)*

1. Скільки років прожив В. Симоненко?

А) 28; Б) 47; В) 63;

2. Про кого (що) йдеться у творі «Задивляюсь у твої зіниці…»?

А) про кохану; **Б) про Україну;** В) про матір; Г) про поезію.

3.В. Симоненко був членом:

А) Мистецького українського руху;

Б) Української гельсінської трупи;

В) Київського клубу творчої молоді.

4. Як називалася перша прижиттєва збірка Симоненка?

А) «Лебеді материнства»

Б) «Земне тяжіння»

В) «Вино з троянд»

Г) «Тиша і грім»

5. Прочитайте наведені рядки поезії

«Задивляюсь у твої зіниці»
Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе чудуватися повік…
Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Що сприяє створенню експресії, піднесеності в них?

А) Повтори;

Б) Риторичні вигуки і звертання;

В) Риторичні звертання.

6. Літературна критика відзначає, що на Симоненковий стиль впливає творчість?

А) Котляревського

Б) Франка

В) Шевченка

Г) Лесі Українки

7. У якому з перелічених творів найповніше висловлене життєве кредо Симоненка?

А) «Задивляюсь у твої зіниці»

Б) «Є в коханні і будні, і свята»

В) «Дід умер»

Г) «Лебеді материнства»

Д) «Піч»

8. Не належить до шістдесятників:

А) В. Симоненко;

Б) Л. Костенко;

В) Г. Тютюнник;

Г) А. Малишко;

Д) І. Драч.

9.Визначити віршований розмір: *Україно! Ти для мене диво.*

10. Афоризмом стали слова:

А) Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні…

Б) Виростиш ти, сину,вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

В) За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

Г) Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

11. Повтор останніх двох рядків кожного куплету називається:

А) Анафора; Б) Епіфора; В) Тавтологія**; Г) Рефрен**; Д) Асонанс.

12. Римування:

Задивляюсь у твої зіниці,
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.

А) Парне; **Б) Перехресне**; В) Кільцеве.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. М. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі. – Київ «Грамота» 2013 р.

2. Гонгаренко В. Сповнений любові і добра. – Черкаси 1990 р. редакційно-видавничий відділ облпреси.

3. Пахаренко В. Основи теорії літератури. Навчально-методичний державний посібник. – Київ, «Генеза» 2007 р.

4. Симоненко В. Вибрані твори, Видання друге. Упорядники Ткаченко Анатолій та Ткаченко Дана. – Київ, «Смолоскип», 2012 р.

5. Спогади друзів і колег про В. Симоненка. – Черкаси, 1991 р.

6. Матеріали Інтернету «Василь Симоненко».

О.І. Бердник,
учитель української мови і літератури
Жаботинської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів
Кам'янської районної ради

В. СИМОНЕНКО «ЦАР ПЛАКСІЙ ТА ЛОСКОТОН»

5 клас

Мета: навчити учнів виразно і осмислено читати казку, звертаючи увагу на ритм, риму,особливий порядок слів віршованої казки; розуміти значення змісту назви казкової країни, імена персонажів казки; вивчити деякі теоретичні поняття; вчити учнів працювати в групах;

розвивати в учнів уміння виразно читати віршований твір, мислення,пам'ять, акторську майстерність;

виховувати цікавість п'ятикласників до творів В.Симоненка,повагу та добре ставлення до оточуючих,оптимізм у сприйнятті навколишнього світу.

Матеріали до уроку: портрет В. Симоненка, твори автора,елементи костюмів.

Методи та прийоми: робота в групах,метод « Мікрофон», «Редакційний лист», «Диктант для шпигуна».

ХІД УРОКУ

І. Організаційний момент

ІІ. Актуалізація опорних знань

Клас об'єднаний у три групи

І група – Театрали

ІІ група – Літературознавці

ІІІ група – Ерудити

Щоб підготувати учнів до роботи, на етапі актуалізації учні отримують завдання у вигляді «Редакційного листа»

Перша зупинка

«Театрали» – розказати про дитинство В.Симоненка.

«Літературознавці» – повідомити про юнацькі роки В.Симоненка.

«Ерудити» – коротко ознайомити з творчістю В.Симоненка.

III. Повідомлення теми та мети

IV. Сприйняття й засвоєння навчального матеріалу

Учні продовжують працювати в групах

Друга зупинка

«Літературознавці» – виразно читають текст казки «Цар Плаксій та Лоскотон».

«Театрали» – мали завдання випереджального характеру:інсценізація уривків казки «Цар Плаксій та Лоскотон».

«Ерудити» – знайомлять учнів класу з деякими теоретичними поняттями.

Визначення: епітета, порівняння, казки, рими,строфи,ритму,віршованої мови.

Епітет – художнє означення, яке образно чи емоційно розкриває ознаки першого явища.

Порівняння – це троп,що пояснює ознаки одного явища чи предмета за допомогою іншого,чимось схожого на нього.

Казка – це твір народної чи авторської фантазії, що розповідає про якісь незвичайні події з участю надприродних сил і переважно щасливим завершенням.

Віршована мова – це мова,підпорядкована певній ритмічній організації.

Ритм – це рівномірне чергування однорідних мовних одиниць.

Рима – співзвучність закінчень у кінці чи середині рядка.

Строфа – віршована сполука, яка повторюється у поетичному творі, об’єднана здебільшого спільним римуванням.

Третя зупинка

«Диктант для шпигуна»

Уривки з тексту казки розміщені в різних частинах класу,учні з груп по черзі встають і шукають в тексті спочатку: епітети та порівняння,а потім характерні ознаки віршованого твору.

Цей метод можна використовувати і як фізкультхвилинку одночасно,адже діти під час виконання цього завдання постійно рухаються.

Четверта зупинка

«Літературна мозаїка»

Діти в групах отримують частинки тексту казки, які потрібно скласти за змістом. Це завдання на швидкість.

П’ята зупинка

«Моя творчість»

Завдання диференційоване:

на 10-12 балів скласти міні-твір або вірш «Добро і зло, сміх та сльози»;

на 7-9 балів скласти повідомлення «Життя і творчість В.Симоненка».

V. Закріплення

Шоста зупинка

Метод «Мікрофон»

Що мені сподобалося на уроці літератури..? (Продовжити речення).

VI. Підсумки

Виставлення оцінок.

VII. Домашнє завдання : вивчити напам’ять улюблений уривок із казки.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Пометун О.І., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивне технічне навчання: Науково-методичний посібник-К.:Видавництво А.С.К.,2004. – 192с.:іл..

2. Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання:/ Упорядчик Л. Галіцина. – К.:Ред. загальнопед. газ.,2005. – 128 с.

3. Нетрадиційні уроки з рідної мови 5-11 класи/укладачі С.С. Скляр, Л.І. Нечволод. – Харків:Торсінг,2004. – 160 с.

В.М. Лук’яненко,
учитель української
мови і літератури Межиріцької
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Канівської районної ради

«ВИТЯЗЬ МОЛОДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ»

(В. Симоненко. Огляд життя і творчості)

Мета: поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях В. Симоненка; охарактеризувати його поезії; розвивати вміння аналізувати твори й робити висновки, дискутувати; формувати патріотичні почуття, толерантність.

Епіграф

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
В.Симоненко

Тип уроку: урок за «круглим столом»

Обладнання: підручники, твори В.Симоненка, бейджики для учасників «круглого столу».

ХІД УРОКУ

І. Оголошення теми і мети уроку.

ІІ. Вивчення нового матеріалу.

1. Слово вчителя

Наша жадана демократична, хоч і нелегка, пора дала не тільки нові буйні сходи в молодій українській поезії, а й друге народження літературі шістдесятників, зокрема тих, чиї твори були або заборонені або й зовсім не

друкувалися. До таких належить і талановитий син України – Василь Симоненко. Його доля була трагічна. Він із властивою таланту прозирливістю передбачав вельми сумний хід вітчизняної історії, наближення духовної катастрофи. Однак його голосу категорично не бажала чути морально спустошена вельможна чиновницька братія, яка дбала не про долю Батьківщини, народу, а про властивість та благополуччя. Слово правди переслідувалося: поезія Симоненка надовго і надійно була похована.

Сьогодні повертаємо поезію Симоненка, сумно підтверджуючи цим гірку вітчизняну традицію: пророками в нас стають переважно мертві. Василь Симоненко прожив дуже мало – неповних тридцять років. Але він залишив славний слід в історії української літератури, в допитливій душі свого народу. Недарма ж академік Олесь Гончар назвав його «витязем молодої української поезії».

У передмові до книги «Лебеді материнства» видатний майстер писав: «Справді, як молодий витязь, звівся він у нашій поезії, і так виразно чуємо свіжий, мажорний, юнацький, бадьорий голос, яким він і сьогодні вітає життя:

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжості нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шелестом весняних злив

2. Розповідь учениці про дитячі роки В.Симоненка (Повідомлення учениці).

3. Спогади матері Ганни Федорівни про свій родовід.

Народилася Ганна Федорівна у с. Біївцях (тепер Лубенського району) у бідній селянській родині. Рік народження – 16 вересня 1908 року. Під час першої імперіалістичної війни у її бабусі Ганнусі пропала десь гербова грамота на право дворянства. Шукали – шукали, так і не знайшли. Та й навіщо вона здалася, коли дід і баба все життя поралися коло землі – як усі односельці.

У вірші «Мій родовід» Симоненко написав про це дуже гарно, влучно і переконливо.

Учень читає вірш «Мій родовід»

Батько Ганни Федорівни, Федір Трохимович, а дідусь Василя дожив до глибокої старості. Можна з упевненістю сказати, що дід Федір був першим Василевим другом і наставником. Це ж про нього Василь написав згодом вражаючого вірша «Дід умер».

Учениця читає вірш «Дід умер»

(Спогади Ганни Федорівни про свого батька).

У Василевій новелі «Дума про діда» мій батько стоїть мов живий. Там є такі слова, що я їх напам’ять знаю: «Безсмертячко ти моє кирпате, – шепотів дід, коли я засинав під музику його слів. То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив мені». Дід Федір був не тільки порадником, а й натхненником майбутнього поета. Дід Федір самотужки вивчив грамоту, багато читав. Його увагу привертав навіть шкільний підручник із географії чи історії. А малому

Васі, умостившись на печі, дід розповідав нашу давню-прадавню історію. Федір Трохимович був людиною високої громадянської совісті – чому навчав і онука свого… Віршів не писав, але умів говорити до прикладу.

…А життя Василеве із самого малечку не завжди було радісним. Ми жодним словом не згадали Василевого батька…

(Спогади матері).

То не батько, а вітер, прилетів – і полетів, а нам із малим Васею завдав болю і клопоту. Чи не тому в одному із віршів Вася писав:

В мене була лиш мати,
Та був ще сивий дід, -
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.
Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав на вишні,
На мене кричав, аж блід.

Є у Василя Симоненка новела «Кривда». Дія у новелі напружена, драматична. Змальовано Івасеві складні переживання: дитина знає ласку тільки від матері. Він з усім згоден:

Хай би тато смикнув за вухо,
Хай нагримів би раз чи два.
Все одно він би тата слухав
І ловив би його слова.

Та де ж він, той тато? – Покинув, повихрився… Івась підсвідомо, всерйоз повірив словам сусіда: «Ти пустуєш… а тебе дома батько жде».

Та це була брехня, підла, підступна і тому хлоп'я сприйняло її як нелюдську кривду. Поет показує і наївну дитячу помсту кривднику – з рогатки вибив шибку. Психологію вчинку вмотивована поведінка Івасева – відкритість його душі, відвертість, довірливість.

Учитель читає новелу «Кривда»

Мудрі люди колись казали, що страждання очищає людську душу. Якщо це так, то в дітей війни найчистіші душі. Але страждання бувають різні. (Страждають і зараз сучасні міщани – обиватели, яким не вистачає грошей на машину або розкішну дачу.)

Страждання дітей війни було мукою та болем усього народу. І це їх гуртувало і кликало до майбутньої радості. Після спільного страждання спільнішою і сильнішою радість стає. Але горе ніколи не забувається.

Вірш Симоненка «Жорна» – один із найкращих, найсильніших у цьому ряду. Він дуже переконаний, бо правдивий до найдрібнішої деталі.

(Учениця читає вірш «Жорна»)

(Спогади матері Ганни Федорівни).

«Коли я уперше прочитала цей вірш, то дуже розхвилювалася і заплакала, бо там усе – правда. Ми з Васею не раз ходили до сусідів, у кого були жорна, щоб змолоти хоч трохи борошна на якісь клецики або деруни.

У наших сусідів були звичайні жорна, але такі важкі, що в мене аж руки терпли від натуги. Що вже говорити про дитячі руки… А Вася часто допомагав мені крутити жорна!»

Закінчивши школу із золотою медаллю, Симоненко вступив до Київського університету на факультет журналістики. Він був головою літературної студії, працював у студентській багатотиражці.

Після закінчення університету одержав розприділення в «Черкаську правду». Симоненко працював у відділі культури газети. А на початку 1960 року була відкрита обласна комсомольська газета «Молодь Черкащини», завідуючим відділом пропаганди та агітації став В. Симоненко. Праця журналіста – це вічний пошук, вічне пізнання невідомого, вічне відкриття невідомого. Василь умів підтримувати людину, порадити, коли бачив, що вона прислухається до його слів.

В. Симоненко вже мав сотні три віршів, але не спішив їх друкувати. В рік приїзду Черкаси в № 3 альманаху «Дніпрові зорі» він дебютував лише одним своїм віршем «З дитинства». Пізніше друкував він і інші свої твори. У 1962 році в видавництві художньої літератури України (нині «Дніпро») вийшла збірка поета «Тиша і грім» - невеличка і малою кількістю примірників. Її слід вважати літературною подією. Свіжістю, щирістю почуттів і думок віє від його поезії. Глибоко бачити і розкривати життя в усій його складності, бути трудівником серед трудівників, воїном серед борців за кращі ідеали людини – ось ті серйозні завдання, які ставить перед собою поет.

Знайомство з В. Симоненком за «Круглим столом спогадів»

За круглий стіл сядуть: мати поета Ганна Федорівна, його вчителька Уляна Миколаївна Демченко, директор Тарандинцівської школи Федір Барабаш, університетські друзі – вірний побратим Микола Сом і Анатолій Шевченко, голова Біївської с/Ради Анатолій Черевко та голова колгоспу Василь Даценко, колега по роботі в «Молодь Черкащини» Микола Дашківській, Дмитро Чередниченко, Юрій Смолянський (4 п.), Олесь Симоненко (син, робітник Черкаського заводу телеграфної апаратури).

Мати. Оце наче бачу сина з перших його днів. У школі він вчився тільки на «відмінно». Десятирічку закінчив із золотою медаллю. А вчитися йому було ой не легко!.. П’ять класів він закінчив у Біївцях, а решту – в сусідніх селах Енківцях і Тарандинцях. А це… 9 км. лише в один кінець.

… Весною чи восени – то ще нічого, а взимку – суща біда. Повоєнні зими були люті і сніжні. А пальто у Васі – пошарпане, а чоботи – діряві. Тільки ніколи, ні разу він не запізнився на урок. Було питаю його: «Важко тобі, Васю?».

А він весело відгукує: «Та чого там важко? Доки дійду до школи, то всі уроки повторю, а як назад вертаюся, то всі пісні переспіваю».

(Спогади вчительки математики Тарандинцівської середньої школи Уляни Миколаївни Демченко)

… Якось зарядила хуртовина. В такі дні наша школа затихала, по підвозу ж тоді не було… І раптом на шкільному порозі з'явилася снігова баба. Це з усіх чужосільців прийшов до школи лише Василь.

На уроках він був серйозний – аж занадто. У класі виділявся, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге – розумом. Навіть учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень.

(Спогади директора Тарандинцівської середньої школи Федора Барабаша)

Я пригадую 1949 рік, коли Василь вступив до 8 класу нашої школи. Скоро він стає членом двох гуртків – літературного і фізичного. Він любив математику й розв'язував складні задачі… Впала в око його старанність, наполегливість. Він… перечитав усі книжки зі шкільної бібліотеки (особливо любив твори на історичні теми).

Якось був вечір зустрічі з нашими колишніми випускниками. Василь прочитав там власний вірш, у якому було й привітання гостям, і подяка вчителям, і любов до школи. Вірш так збентежив усіх, що вони змусили його прочитати ще раз.

Микола Сом

А поміж нами, студентами, – Василь був неперевершеним жартуном-дотепником. Та насамперед він був серйозною натурою, людиною діла і слова. На відміну від мене та інших одногрупників, він багато читав і знав. Учився старанно й завзято. Не любив гуляк і ледацюг, пройдисвітів і дурників. У ті роки він писав:

… Коли гриміли духові оркестри
І шарпали підлогу каблуки,
У мене в роздумах проходили семестри…

Анатолій Шевченко

Уже на першому курсі…серед нас були «поети», «драматурги», «критики» – «майстри» з усіх жанрів. Тільки Василь залишався «ніким»…Він інколи читав свої вірші. Вони справляли враження. Але все це робилося якось непомітно, без шуму і самореклами. Здається, за весь час навчання Василь Симоненко так і не виступив у жодному республіканському періодичному виданні.

Тим-то для багатьох, навіть для тих, хто близько знав Василя, був несподіванкою його поетичний «вибух». Але це тільки на перший погляд…

Працівник газети «Молодь Черкащини» Микола Дашківський

«Я завжди бачу Василя прозорим і ніжним, з лагідною посмішкою на худорлявому обличчі. Коди ж він про когось недоброзичливо відгукувався, то говорив, лише одне слово «пігмей»… Ставши відомим поетом, Василь залишався таким же простим і звичайним хлопцем, якого ми знали з перших днів роботи в молодіжці… В його поведінці не було а ні тіні якоїсь зверхності

над своїми колегами по перу, зазнайства і самозакоханості. Він…був дотепним жартівником, веселим хлопцем і чудовою людиною….до безтями закоханою в життя і поезію.

Голова Біївської сільської Ради Анатолій Черевко

Наш земляк, відомий український поет Василь Симоненко народився в невеличкому полтавському селі Біївцях – серед працьовитих, добрих і чесних людей. Ось і звідки він успадкував свої найкращі людські риси, а в своїх творах майстерно описав дорогі образи наших односельців та яскраві пейзажі рідного краю над Удай-рікою.

Голова колгоспу Василь Даценко

Нашого славетного поета-земляка в період застою намагалися забути, а слово його болюче і правдиве, намагалися пустити по вітру… Тільки ми не забували поета, берегли його хату, читали і переписували його вірші про нашу селянську долю. А як стали ми трохи багатшими, то збудували нову сільську школу і назвали її ім'ям Симоненка. У 1973 році – ще задовго до революційної перебудови – ми встановили колгоспну премію імені Василя Симоненка. Нею відзначаються наші кращі колгоспники. Так одностайно вирішили загальні збори.

Дмитро Чередніченко

Випадок закинув мене в Черкаси. Прихопив трохи віршів своїх і зайшов до редакції «Черкаської правди». Мені порадили звернутися до привітного худорлявого чоловіка. Розмова з ним відбулася стримана, коротка і серйозна. Потім отримую листа, в якому сповіщалося, що мій «Запорізький дуб» має з'явитися в неділю 11 січня. А також була пропозиція написати нарис про когось із односельців.

І ще я дізнався, що Василь не раз бував у моєму Межирічі і йому тут дуже подобалось. Чому саме, я збагнув, коли їздив в його Біївці. Які схожі наші села.

Юрій Смолянський (режисер Черкаського театру)

Телефонний дзвінок відірвав від аркуша паперу, на якому писав вступ до чергового літературно-мистецького радіо альманаху «Дніпрові зорі». Дзвонив Микола Негода:

– Ходім, провідаємо Василя. (він був у лікарні). До лікарні вирішили пройти через ринок, аби купити квіти… Квітів не було.

Запримітив неподалік бабусю. Перед нею на прилавку – величезні кетяги калини, зв'язані до купи. Кажу Миколі:

– Давай калини замість квітів купимо.

– А чи зручно? – питає.

– А чому незручно? Ось побачиш, все буде гаразд.

Микола ввійшовши в палату, попрямував до Василя здоровкатися, а я до ближнього бильця ліжка і разом з Лесею прилаштував в'язки калини. Як зрадів Василь цій несподіванці! Гадаю, що ніякий букет квітів, навіть, серед лютої зими не порадував би його так, як ця калина.

Олесь Симоненко (син поета)

Як і всякий батько, він любив гратися зі мною, читав оповідання, казки, вірші. Знав він їх багато. Одного разу я звернувся до нього, щоб він написав мені казочку.

– Обов'язково напишу! – і знов лоскотав мене.

– А про що?

– Про себе, тільки буду я там, як добрий дядько Лоскотон. Хочеш?

– Еге ж…

Потім він спав цілу ніч. А наступного дня вже декламував мені казочку про дивного і доброго Лоскотна, про царя Плаксія і його мерзенного Макаку-Забіяку. Я просив читати казочку щовечора. І кожного разу він добавляв до неї щось нове, ще смішніше і цікавіше.

Так народилася та дивовижна казка.

Якось батько сказав:

– Це казка про мене. А хочеш напишу про тебе? Або про такого ж лінивця як ти?..

Отож тоді з'явилася казка «Подорож у Країну Навпаки», в якій перше слово – то моє ім'я.

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.

Мати

– Спасибі Вам за добрі слова про мого сина. Я всяким бачила свого Василя: веселим і печальним, задумливим і тривожним, добрим і сердитим. Але більше всього добрим. Добрим і щедрим.

Наступні поезії, що теж належать до цього тематичного циклу, названі однаково «Україні». Обидві написані у формі звернення-сповіді. У першій – «Задивляюсь у твої зіниці…» ліричний герой утверджує своє «святе синівське право з матір'ю (Україною) побути на самоті, щоб сказати найпотаємніше:

Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю! –

категорично заявляє поет». І те не повинно образити нікого, бо Вітчизна в кожного своя.

Учень читає вірш «Задивляюсь у твої зіниці…»

Вірш «Україні» суголосний попередньому і доповнює образ сина-патріота, що гостро відчуває свій кровний зв'язок зріднею землею і готовий на самопожертву заради щастя України.

Учень читає вірш «Україні»

Так сталося і з самим Симоненком. Він живе в імені своєї Батьківщини.

Вірші «О, земле, з переораним чолом…» і «В букварях ти наряджена і заспідничена…» Інтонаційно, за стилем і настроєм помітно відрізняються від уже проаналізованих, обидва відрізняються публіцистичністю ,критичною оцінкою того, що відбувалося на Україні на початку періоду застою.

Учениця читає вірш «О, земле, з переораним чолом…»

Перед нами постає неоднозначний образ України – дорогої серцю прекрасної Вітчизни і водночас землі зі складною історичною долею, з переораним скорботою чолом, розтерзаної і замученої.

У вірші «В букварях ти наряджена і заспідничена…» звучить той же мотив, тільки ще сильніше. Невдоволення становищем України переростає у гнів проти лицемірства і фальші, з якими в часи занепаду високих моральних цінностей, панування національного нігілізму говорилося про її небувалий духовний розквіт.

Поет зізнається у своїй нелюбові до України з фальшивою усмішкою радості на устах.

Учениця читає вірш «В букварях ти наряджена і заспідничена».

Справжня любов не терпить фальші.

У виконанні ансамблю дівчат лунає пісня на слова Симоненка «Лебеді материнства» (муз. А. Пашкевича)

Написав цей вірш поет, коли працював у «Молоді Черкащини». Швидко зростаючи як майстер, Симоненко уже в цей час чітко визначає для себе справжні життєві цінності і утверджує їх у своїй творчості. Першою і найдорожчою цінністю для людини, наголошує поет у «Лебедях материнства», є Батьківщина. Гармонійне поєднання в цьому творі ніжності й елегантності колоскової з мудрістю і духовною висотою народної філософії дало поезії таке сильне і чисте звучання, яке буває хіба що в народній пісні. Це гімн незрадливій материнській любові і синівській вірності Вітчизні.

Ні крихти пропагандистського нальоту, сухого, тріскучого патріотизму. Все від серця. У кожному слові – любов.

Якось ніби непомітно образ матері переростає в образ України, що теж схилилася над колискою улюбленого сина, бажає йому добра, але водночас хоче застерегти:

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Бо двох Батьківщин, як і двох рідних матерів, не буває. І, навіть, коли синові доведеться загинути, то прийдуть «з України верби і тополі», щоб стати над ним прощальною сторожею.

Учитель читає вірш «Лебеді материнства»

Із великою любов'ю поет звертається до своєї матері і хотів би прожити так, як вона:

Я хотів би, як ти, прожити,
Щоб не тліти, а завжди горіть,
Щоб уміти, як ти, любить,
Ненавидіть, як ти уміть.

До другого тематичного циклу можна віднести поезію: «Я», «Ти знаєш, що ти – людина», «Баба Онися», «Злодій».

Лад, у якому не цінують кожну людину як неповторну особистість, твердить поет, не можна назвати народним і справедливим. В.Симоненко умів

ненавидіти підлість, сваволю, лицемірство. По-лицарськи поет боровся з чорною кривдою.

Учні читають вірші: «Ти знаєш, що ти – людина», «Дядька затримали», «Злодій»

Вірш «Злодій» не був опублікований у горезвісні часи суспільної стагнації. Поезія могутньої викривальної сили викликає в читача почуття ненависті до тих, хто принизив гідність хлібороба, позбавив його елементарних людських умов, навіть можливості чесно жити. Герой твору – селянин – не зміг, хоч і тяжко працював, заробити собі на прожиття і змушений був красти. Красти своє. Його впіймали і привели на суд.

Тяжко жилося поетові такої громадянської мужності. Оті відгодовані і сірі «демагоги і брехуни» не могли подарувати такого нечуваного вільнодумства, простити правду. І не прощали…

В останній рік життя у Симоненка залишився вірний незрадливий друг – папір. 18 вересня 1962 року поет розпочинає свій до болю чесний трагічний «Щоденник».

Похмура нова політична зима дедалі лютішала. Побільшало цькувань, наклепів, звинувачень. І в той час лише одному щоденникові звіряв Симоненко свої болісні сумніви, тривоги, жалі. Ось деякі щоденникові записи:

«Втрата мужності – це втрата людської гідності, котру я ставлю над усе. Навіть над самим життя. Але скільки людей – розумних і талановитих – рятували своє життя, поступаючись гідністю і, власне, перетворювали в нікому не потрібне животіння. Це найстрашніше.»

Запис від 22 липня 1963 року:

«Мабуть почалося моє згасання. Фізично я майже безпорадний, хоч морально ще не зовсім виснажився. Думаючи про смерть, не почуваю ніякого страху. Можливо, це тому, що вона ще далеко? Дивна річ: я не хочу смерті, але й особливої жадібності до життя не маю. Десять років для мене – більше, ніж достатньо.»

Так думав у той день поет, так розраховував. Але доля розпорядилася інакше. Пошкодувала навіть тих десяти років – менш як через 5 місяців, об 11 годині вечора 13 грудня 1963 року в лікарняному ліжку в Черкасах навіки зупинилося Симоненкове серце.

Вірш «Світ який – мереживо казкове»

На 28 літі згасла Симоненкові зоря, та навіки залишилася з нами його вогненна поезія.

Вірш «Україно! Ти для мене диво.»

Саме тому, що він жив, любив і ненавидів, страждав, творив і згорів за рідну землю, за людей – Батьківщина повік не забуде його.

ІІІ. Підсумок уроку.

Учитель

Поезія В. Симоненко самобутня, непересічна і духовно невичерпна. Бо вона іде від серця самого народу. Такі люди, як В.Симоненко, не вмирають у

пам’яті народній, вони завжди поруч з нами, їх слова стають нашими справами, нашою вірою.

Василя Симоненка немає з нами. Українська поезія втратила великого поета, який сміливо зійшов на її великі вершини. Багато він ще міг створити. Може лише третину відміряв свого звитяжного шляху, і скільки незробленого зосталось по той бік трагічної межі, за тими не пройденими верстами…

Любов до Батьківщини, до свого народу дала Симоненку живучі сили піднятися над собою. Він співець рідної землі, який вийшов з народу, і який творив для народу, славив його невмирущу душу.

Пісня «Виростеш ти, сину»

IV. Домашнє завдання.

1. Вивчити біографію В.Симоненка
2. Вивчити напам’ять вірш (на вибір)
3. Написати твір-роздум «Мої роздуми над творчістю В.Симоненка».

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. В. Симоненко. Поезії. Київ. Радянський письменник. 1984.
2. М. Сом. З матір’ю на самоті. Київ. Молодь. 1990.
3. В. Гончаренко. Я хочу пити сонячні настої. Черкаси. 1990.
4. Журнал «Дивослово» №12. 1999.
5. В. Симоненко. Берег чекань. Київ. Наукова думка. 2001.

Н. М. Чугай,
учитель учитель української
мови і літератури Коробівської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Золотоніської районної ради

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

Мета: учні мають запам’ятати основні події життя В. Симоненка, збагнути суть його лицарської вдачі й усвідомити місце та роль творчості «витязя молодої української поезії» у процесі духовного відродження нації; удосконалювати вміння школярів розуміти й аналізувати поетичні тексти; Симоненковим пристрасним словом будити в молодих душах любов до України, рідного народу.

Тип уроку: урок-дослідження.

Обладнання: добірка матеріалів про життя В. Симоненка, виставка видань творів В. Симоненка, презентація «Я українець. Оце і вся моя автобіографія», відеофільм «Гра долі», хліб-сіль, свічка пам’яті.

ХІД УРОКУ

Очевидно, для того, щоб по-справжньому любити поезію, треба передусім не зраджувати правді, красі і думці.

В. Симоненко

І. Організація учнів до уроку

Пісня на слова В. Симоненка «Є тисячі доріг…»

ІІ. Мотивація навчальної діяльності

Слово вчителя.

«Для співу свого, для думки своєї в щасливу мить народила його Україна. І він – за прикладом найкращих поетів – синівською відданістю їй віддячив напруженим чесним горінням душі», – так щиро висловився О. Гончар про українського поета В. Симоненка, назвавши його «витязем української поезії».

Василь Симоненко. Саме про нього та його творчість ми поведемо мову сьогодні. Запишімо тему уроку.

Наше завдання – не лише ознайомитися з життям видатного черкащанина, а й пройти трагічно короткий і водночас зореносно – яскравий творчий шлях, з'ясувати місце і роль його доробку в духовному житті нації.

Певна, що й доля, і високе слово митця не залишать вас байдужими, бо таку вже силу має поезія: вражає в саме серце, а Симоненкова – особливо.

ІІІ. Вивчення нового матеріалу

Прослуховування аудіозапису поезії В. Симоненка «Україні» у виконанні автора.

Міні – проект І

Послухаймо судження митців про творчість В. Симоненка, що їх зібрали учні-дослідники.

ІНТЕРВ'Ю З В. СИМОНЕНКОМ

- Доброго дня всім присутнім. Сьогодні у нас в гостях чудовий поет і справжній громадянин Василь Андрійович Симоненко. Він зголосився розказати нам про себе. Ви можете задавати будь-які запитання. Усі разом ми постараємося намалювати Симоненкову дорогу - важку, трагічну, коротку…
- Добрий день, шановний Василю Андрійовичу. Так звідки ж почалася Ваша життєва дорога?

Симоненко: Звичайно, вона почалася з Біївців – такого невеличкого полтавського села, що єдиною зеленою вулицею біжить до Лубен, Полтави і Києва – до великого людського океану. А на тій вулиці над Удаєм-рікою

стоїть сиротою старенька селянська хата, де 8 січня 1935 року я й народився.

Ти приймала і щастя і лихо,
поважала мій труд і піт,
із-під сірої теплої стріхи
ти дивилася жадібно в світ.

ЯКИМ БУЛО ВАШЕ ДИТИНСТВО?

Симоненко: Перед моїми очима пройшло лихоліття війни — голод і холод, щоденний страх від бомб, снарядів і куль. Запам'ятався плач вдів над похоронками та жінки на болоті в очеретах, що ховали від німців корів, бо молоко було чи не єдиним харчем у ті роки. Потім — довгождана перемога, сльози радості матерів. А ще важка повоєнна праця односельців на колгоспному полі за мізерну плату та їхній розпач від непомірних податків не лише на домашніх тварин і птицю, а й навіть на кожне плодове дерево.

Учитель: Мабуть, саме це й формувало Ваш світогляд, бо тяжкі умови життя простих людей потім стали темою ваших поезій.

Симоненко: Мабуть, так. Мені хотілося, щоб люди, читаючи вірші, замислювались над власною долею, над долею країни.

А КИМ БУЛИ ВАШІ БАТЬКИ?

- *В мене була лиш мати,*
Та був іще сивий дід, —
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.

Симоненко: Так, зростав я без батька: він рано залишив нас з матір'ю. Мати – Ганна Федорівна – дуже тяжко працювала, заробляючи на шматок хліба. Але я ніколи не був обділений материнською любов'ю та ласкою. Я дуже вдячний їй за все, що вона для мене зробила, за те, якою людиною я став.

- *Легкі зморшки обличчя вкрили*
Це життя трудового плід.
Але в кожному русі — сила,
В очах юності видно слід.
Я хотів би, як ти, прожити,
Щоб не тліти, а завжди горіть,
Щоб уміти, як ти, любити,
Ненавидіть, як ти, уміть.

ВИ ЖИЛИ ВДВОХ ІЗ МАТІР'Ю?

Симоненко: На щастя, був ще дід Федір Трохимович, який став мені першим другом і наставником. Він самотужки вивчив грамоту, багато читав. Його увагу привертав навіть підручник з географії чи історії. Сусідські хлопці часто глузували: «Дід Щербань готується до екзаменів». Мені малому дід розповідав нашу прадавню історію:

- Я вірив, що краще всього
Пісні, які знав дідусь.
Вмощусь на коліна до нього
І в очі йому дивлюсь.
А він вимовляє, виспівує
Гарячі прості слова —
І все давниною сивою
В очах моїх ожива.

І ВИ НЕ СУМУВАЛИ ЗА БАТЬКОМ?

Симоненко: Звісно, мені дуже хотілося мати батька, і я все своє дитинство його виглядав.

А ВИ НІКОЛИ НЕ ЗУСТРІЛИСЬ БІЛЬШЕ ІЗ БАТЬКОМ?

Симоненко: Через багато років до мене в Черкаси заявився батько. Я прийняв його, щедро пригостив, великодушно запросив переночувати, а вранці сказав так: „А тепер, батьку, будьте здорові. Ви пізно прийшли до мене. Я в дитинстві виглядав вас кожної днини…”

ЧИ ПРОДОВЖИЛИ ВИ НАВЧАННЯ ПІСЛЯ ШКОЛИ?

Симоненко: Так, я став студентом факультету журналістики Київського університету імені Т. Шевченка. Після закінчення переїхав у Черкаси, де працював у редакціях газет «Молодь Черкащини», «Черкаська правда», власним кореспондентом «Робітничої газети».

ВИ ВЖЕ ТОДІ БУЛИ ВІДОМИМ ПОЕТОМ?

Симоненко: Зовсім ні. Хоч у мене було багато написаних віршів, але видавати їх я не поспішав, соромився, не був упевнений в своїх силах. Допомогла мені Надія Павлівна Лисовенко, яка забрала мої поезії до Києва, а згодом і мене викликали в столицю. У спілці письменників України відбулося обговорення поезії Миколи Вінграновського і моїх. Я читав глухо, монотонно і дуже тихо, здавалось, що мало хто й почує. Та Максим Рильський почув і високо їх оцінив. Я настільки був окрилений, що коли приїхав додому, то дружині й матері вигукнув «Ура!», а не «Добридень». Тоді у 1962 році вийшла перша збірка моїх поезій «Тиша і грім».

ВАСИЛЮ АНДРІЙОВИЧУ, А ЧИ БУЛИ ВИ ОДРУЖЕНІ?

Симоненко: Так. Якось, ідучи довгим коридором редакції, я раптом зупинився, вражений блискавками синіх очей, невисокої на зріст дівчини. Вона гордо йшла повз мене, несучи свіжі відбитки завтрашнього номера “Черкаської правди “. Ті очі забрали мій спокій. То була редакційний кур’єр Людмила Півторак. Сонячного дня 27 квітня 1957 року ми одружилися. Пишного весілля не було-зібралися лише родичі. А 22 лютого 1958 року народився Лесик. Я був надзвичайно щасливим, тому що став батьком.

Вона прийшла непрохана й непрохана й нежданa,
І я її зустріти не зумів.
Вона до мене випливла з туману
Моїх юнацьких, несміливих снів.

Презентація «Василь Симоненко. Я українець. Оце і вся моя автобіографія».

Слово вчителя.

В. Симоненко безмежно любив життя, Україну, людей, високо цінував красу і правду, палко ненавидів брехню, лицемірство, духовну обмеженість і байдужість. Любив ніжно і віддано, ненавидів жагуче і послідовно. Ніколи й нікого не зрадив. Він щедро обдарував людей теплом і світлом своє доброї і чесної душі. Був поетом. А доля поета – писати вірші. Поведемо мову про те найголовніше і найдорожче, що поет мав у житті й ради чого, власне, жив: про його поезію.

Міні – проект II

Ми запрошуємо «літературних критиків» розкрити силу таланту В. Симоненка

«Витязь молодої української поезії»

1-й «дослідник».

Василь Симоненко – постать, яка сколихнула суспільну думку України кінця 50-х – початку 60-х років XX ст.

Як спрагла земля вбирає в себе цілющу вологу дощу, так народ взяв у свою національну свідомість його чисту, правдиву поезію. Симоненко прожив коротке, але яскраве життя і запалив свою неповторну зорю на небосхилі нашої духовності.

2-й «дослідник».

На перший погляд, не багате на події коротке життя поета. Але за двома датами, між якими пролягли його дороги, – немало добрих справ і напружена творча праця. За життя поета вийшла друком лише одна його збірка – "Тиша і грім" (1962). Друга – "Земне тяжіння" (1964) він бачив лише у вересні. Непростий шлях долали наступні книжки письменника – збірка новел “Вино з троянд” (1965), "Поезії" (1966), "Лебеді материнства" (1981), та ще книжечки для дітей.

3-й «дослідник».

Поет зараженого серця... Двадцять вісім літ накувала йому зозуля. Всього 28. Спалахнув зорею і – згас, гнаний імперською владою. Його чорнили і залякували, переслідували й перетинали творчі шляхи. Та не згас талант. Він, як сяйво, зоріє над нескінченною дорогою в скарбницю духу нашого народу.

Вже перші поезії В.Симоненка, надруковані в газетах і журналах, засвідчили, що в літературу прийшов поет незвичайного хисту й високої громадської свідомості. Це підтвердила збірка "Тиша і грім", від якої дихнуло свіжістю, щирістю, філософською розважливістю і молодим завзяттям.

4-й «дослідник».

"Любити все прекрасне і земне і говорити правду..." – так, роздумуючи про громадське покликання письменника, стверджував В.Симоненко. Й справді, його чесне і щире слово несло людям художню правду про людину і світ, тому й тривожить душу, вчить любові до рідної землі й поваги до національної історії, а ще – людської гідності, порядності, відповідальності за все, що відбувається довкола.

1-й «дослідник».

Неординарною й пристрасною, вогневою і ліричною ввійшла поезія Василя Симоненка в нашу літературу. Адже витоки її йдуть із глибин народного життя, вона є часткою нашого буття, часткою повітря, яким ми дихаємо, нашими помислами й чарами, якими ми живемо.

Поезія В. Симоненка «Світ який – мереживо казкове»

2-й «дослідник».

Його любов до України – це любов молодого патріота. Україна для поета – це земля-мати, святиня, яка дає сили й снагу, відкриває глибінь роздумів і народжує художні барви. У відданості їй, народові – синівське щастя, честь, сумлінність і шляхетність. Випоєний соками рідної землі, духовно багатий, сповнений почуття гідності, він очима господаря й спадкоємця дивиться на великі звершення свого народу, на його історію і його майбутнє. І коли поет пише про це, то віриш кожному його слову.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

3-й «дослідник».

Його твори, присвячені Батьківщині й народові, пройняті високим розумінням патріотичного обов'язку, внутрішньою переконаністю й вірою у високі ідеали. Цю любов до рідної землі поет висловлює у вірші "Грудочка землі".

Ті пісні найперші вчили
Поважати труд людський і піт,
Шанувати Вітчизну мою милу,
Бо вона одна на цілий світ.

В.Симоненко нещадний до ворогів Батьківщини й рідного народу:

...Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

4-й «дослідник».

У поезіях В.Симоненка звучить тема любові до матері, до мови, він ніжно закоханий у дівчину милу, але вище за все поет ставить рідну Батьківщину.

Куди б не завела його доля, якими б шляхами він не пішов, серце завжди його приводить до рідної домівки, до рідної матері, до рідної землі. Це і є: велика любов до неньки та щира любов до Батьківщини, які переплетені споконвіку в кожного з нас, і неможливо точно вгадати, де закінчується любов до матері і починається любов до рідної землі. Український народ хоче жити щасливо й вільно. І на підтвердження цього звучать слова Василя Симоненка:

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не пересилить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні, й приблуди,
І орди завойовників-заброд!

1-й «дослідник».

Ніжний і бентежний ліричний герой інтимної лірики В.Симоненка. Скільки юнацької цнотливості, тривожного чекання, трепетного жадання любові висловлено в його віршах! Його душа відкрита назустріч коханню, воно палить і збуджує мозок, воно кличе скоріше побачити кохану. Жіночість залишається нерозгаданою таємницею для поета вона манить і чарує. Тому, на мій погляд, ліричний герой мріє навічно з'єднати свою душу з душею коханої дівчини.

2-й «дослідник».

Василь Симоненко вражає своєю нестримною жагою кохання. Складається враження, що йому підвладне усе на світі, навіть, здається, перевернути земну кулю. І, як не дивно, читаєш його поезії і віриш у це. Бо стільки пристрасті вчувається в простих, на перший погляд, словах, стільки нестримного бажання кохати, що стає навіть трохи заздрісно, що людина має такий великий потенціал, так щиро вірить у любов.

Вона прийшла, заквітчана і мила,
І руки лагідно до мене простягла,
І так чарівно кликала й манила,
Такою ніжною і доброю була.
Вона прийшла непрохана й нежданa,
І я зустріти не зумів.
Вона до мене випливла з туману
Моїх юнацьких несміливих снів.

3-й «дослідник».

Летять лебеді, курличуть, несучи на своїх крилах материнську любов. Матінка, матуся, рідна ненька, скільки ж є на світі слів, якими ми називаємо найріднішу людину?! Та й чи можливо передати ними усю любов до матері, єдиної жінки, що ніколи тебе не зрадить, незважаючи на біль, сльози та страждання? Вона завжди буде поруч із тобою мовчазна чи балакуча, щаслива чи засмучена, здорова чи хвора, молода чи вже старенька. Вона є й залишиться твоєю матір'ю, здатною підтримати тебе в будь-якій біді. Чи не найбільше це

розумів Василь Симоненко, перу якого належать незабутні "Лебеді материнства".

Звучить пісня «Синові»

4-й «дослідник».

Василю Симоненку судилося коротке життя – 28 років прожив він на землі. І вже близько сорока років живе його поезія. Почавши писати на зламі епох, Симоненко відобразив у своїй творчості трагізм епохи, сподівання на нове життя. Гідність та ніжність звучать у його словах:

Ради тебе перли в душу сію,
Ради тебе мислю і творю...
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.

1-й «дослідник».

Важко уявити, якою мужністю треба було володіти, щоб свідомо битися щодня за право бути вільним українцем, любити свою землю, як велить серце, а не по офіційних наказах. Поезія Симоненка розгортається через чітке відмежування від штучних, мертвонароджених планів, набираючи сили в ствердженні вічної душі народу. Симоненко проклинає тих, що вбивають народну душу, крадуть людську віру і надію. У вірші "Злодій" біль за трудову людину, принижену відгодованими лицемірами, крає серце поета:

Рвися з горлянки свавільним криком,
Мій неслухняний вірш...
Хто обірвав, обскуб його душу,
Хто його совісті руки зв'язав?
Де вони, ті відгодовані й сірі...

2-й «дослідник».

Найважливіше для Симоненка – усвідомлювати, що людина є неповторним творінням. У вірші, що він написав у 1959 році, Симоненко висловив це так:

Бо ти на землі – людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя – єдина,
Мука твоя – єдина,
Очі твої – одні.

3-й «дослідник».

Творча спадщина талановитого українського поета – десятки віршів, казок, новел, об'єднаних у збірки, що лишилися навічно золотими розписами на ниві української духовності. Твори Василя Симоненка дістали всенародне визнання. Його поезія розлилася піснею по українській землі. Мірою краси для поета стала міра життєвої правди і пробудженої совісті.

4-й «дослідник».

Сьогодні у нашій незалежній державі по-новому оцінюється творчий здобуток Василя Симоненка. Його твори побачили світ, їх читають, на них виховуються покоління громадян України. Симоненкова дорога важка, трагічна й коротка: поет ішов по ній неповних двадцять дев'ять років. Але коротка дорога не знає короткої пам'яті.

1-й «дослідник».

В 1988 році засновано Всеукраїнську премію імені Василя Симоненка, яка присуджується за кращу поетичну книгу молодих авторів. "Український дім" при Кабінеті міністрів України започаткував щорічний Симоненків збір молодих поетів України.

2-й «дослідник».

1995 року поет був удостоєний Національної премії України імені Т.Шевченка (посмертно) за збірки поезій та прози "Лебеді материнства", "У твоєму імені живу", "Народ мій завжди буде".

Слово вчителя.

«Прекрасні вірші – писав М. Гумільов, – як живі істоти, входять в коло нашого життя, вони то вчать, то кличуть, то благословляють; серед них є ангели – хранителі, мудрі вожді, спокусники – демони і милі друзі».

Робота в групах

Картка №1

Прочитайте поезію «Старість».

Дайте відповідь на запитання:

- Чому автор часто звертається до образу діда? (Зачитую уривок із новели «Дума про діда»);
- Що вас вразило в поезії «Старість»;
- Що тримає дідуся на землі?
- Яке його останнє бажання?
- Що засуджує автор у творі?

Картка №2

Прочитайте поезію «Одинока матір».

Дайте відповіді на запитання:

- Якою постає жінка XX ст. в поезії?
- Яке право вкрадено в людини?
- Що є найтяжчим злочином у житті?
- Як автор возвеличує жінку – матір?
- Чи актуальний твір нині?

Слово вчителя.

У поезії автор звертається до тяжких років репресій, спрямованих проти українського народу.

Вірш сповнений болісного співчуття до жінки, яка стала в сімнадцять літ вдовою і за якою лицеміри і духовні покидьки не визнають права на материнство, гнівом і ненавистю дихають рядки про них:

Та право материнства за тобою!
І син в колисці пісні наслуха.
Хай вузьколобі
Звуть його ганьбою,
А лицеміри –
Пасинком гріха.
Нехай духовні покидьки
Й заброди
Байстрям, безбатченком
Назвуть твоє дитя!

Картка №3.

Прочитайте поезію «47-й рік».

Дайте відповіді на запитання:

- Що ви дізналися про 47-й рік?
- Що назавжди закарбувалося в дитячій пам'яті?

Картка №4.

Прочитайте поезію «Матері».

Дайте відповіді на запитання:

- Що ви дізналися про матір В. Симоненка?
- Якою, за текстом вірша, бачить поет свою матір?
- Що хотів би перейняти поет від матері?

Продовжіть речення «Поезія В. Симоненка – це…»

Слово вчителя. В. Симоненко – автор неперевершеної збірки новел «Вино з троянд».

Герої – це живі, конкретні люди. Поет дивиться на них з ніжністю, розумінням і безмежним співчуттям.

Інсценізація «Вино з троянд».

Слово вчителя.

В. Симоненко працюючи в редакції газети «Молодь Черкащини» надсилав своїм адресатам листи – відповіді. Завжди теплі, чемні, розважливі.

Повідомлення учня.

Слово вчителя.

Був В. Симоненко великим життєлюбом, щасливою людиною. Щасливою тим, що мав безцінний дар – серцем любити свою землю, любити так, як мало хто вмів, цінувати кожну мить життя.

Учень читає вірш «Люди - прекрасні».

У цьому вірші – його життєва програма.

Відеофільм про поета «Я на світі такий один».

Огляд літератури про В. Симоненка.

Експерти уклали з афористичних висловів В. Симоненка духовні заповіти:

- Живе лиш той, хто не живе для себе,
  Хто для других виборює життя.

- «Україно!» Ти для мене – диво!
- І той ніколи не доскочить слави,
  Хто задля неї на землі живе…
- «Можна все на світі вибирати сину,
  Вибрати не можна тільки Батьківщину».
- Мало великим себе уявляти,
  Треба великим буть!
- І миті жодної не можна повернути,
  Щоб заново, по-іншому прожить!
- Воскресайте, камінні душі,
  Розчиняйте серця і чоло,
  Щоб не сказали про вас грядущі
  – Їх на землі не було…
- Заховайте мідяки в кишені,
  Золота добудьте із душі!
- Тільки тим історія належить,
  Хто сьогодні бореться й живе.

Вікторина

- Кому належать слова: «для співу свого, для думи своєї в щасливу мить народила його Україна»?
- Хто улюблені поети В. Симоненка?
- Що з переліченого є характерною ознакою творчого почерку В. Симоненка: сюжетний вірш, ліричний вірш?
- Які поезії В. Симоненка про Україну ви знаєте?
- Які поезії В. Симоненка стали піснями?
- З якого твору взято слова:
  - Коли мечами злоба небо крає
    І крушить твою вроду вікову,
    Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
    І в твоєму імені живу.
  - Україно! Ти – моя молитва,
    Ти моя розпука вікова,
    Гримотить над світом люта битва
    За твоє життя, твої права.
  - Народ мій є! Народ мій завжди буде.
  - І тільки тих поважають мільйони,
    Хто поважає мільйони я.

Біографи проводять літературно-хронологічний диктант «Життя, мов спалах блискавки»:

8 січня 1935 р.

1942-1952 рр.

1952-1957 рр.
1957-1960 рр.
1960-1963 рр.
1962 р.
14 грудня 1963 р.

Слово вчителя.

У кожного з нас є свій шлях у житті. Був він і у В. Симоненка – ота одна стежина серед тисячі стежинок і доріг. Це той шлях, який він пройшов із честю, несучи людям своє правдиве слово, свої думи, красу душі своєї.

Пісня «Ти знаєш, що ти людина».

Читаймо ж його, перечитуймо тихо і вдумливо. І хай здійсняться Василеві мрії про Україну.

Домашнє завдання: Скласти лист до Василя Симоненка з XXI ст. у XX ст.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. З матір'ю на самоті / Автор та упорядник М. Д. Сом; – К.: Молодь, 1990 – с. 57;
2. Буряченко С. Я. Крізь болотну тишу – до весняного грому. – К.: Смолоскип, 2001. – с. 12;
3. Сніжко Микола. Симоненкові світанки – Ч.: «Інтроліга ТОР», 2013 р. – с. 57 – 58;
4. Шитова Л. Я воскрес, щоб із вами жити. – Ч. – 2003. – с.41;
5. Симоненко Василь. Зажинок / Упорядник П. Жук, Т. Калиновська, В. Пахаренко, В. Поліщук. – Черкаси: Брама – Україна, 2011. – с 5 – 47;
6. Електронний ресурс: http://metodportal.net/system/files/mp/2012/12/13015/vasyl_symonenko.doc

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОІПОПП
Зам. № 1416 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1